

8+8+8, P. 4-9 ✕ EL SÀHARA OCCIDENTAL,
UNA LLUITA PACÍFICA I ESPERANÇADA, P. 18-21

L'HOAC FA 75 ANYS, P. 22-24 ■■ UNA ECONOMIA AMB ÀNIMA, P. 25-33

ACCIÓ,
FE I
INSPIRACIÓ

Salillum

5€

ACO

ACCIÓ
CATÒLICA
OBRERA

14

tardor-hivern 2021

JOSEP RIUS-CAMPS

“EL MÓN DEL
PODER ÉS
UN MÓN
DIFERENT
DEL MÓN
REAL DELS
EVANGELIS”

1919. Treballar menys per treballar dignament.
2021. Treballar menys per repartir la feina.

TREBALLAR CUIDANT-NOS.

SUMARI SALILLUM 14

03 EDITORIAL
SEMBREM GRANS DE
MOSTASSA AVUI

04 ENS HI ENDINSEM
8+8+8

10 A PEU PLA
PREPARAR-NOS PER BEN
MORIR

12 INSPIRACIÓ
ENTREVISTA A
JOSEP RIUS-CAMPS,
BIBLISTA

18 INTERNACIONAL
EL SÀHARA OCCIDENTAL,
UNA LLUITA PACÍFICA I
ESPERANÇADA

22 GERMANS EN CAMÍ
L'HOAC FA 75 ANYS

25 DOSSIER
UNA ECONOMIA
AMB ÀNIMA

34 L'EVANGELI ÉS VIDA
EL GRA DE MOSTASSA

36 L'ESGLÈSIA ES MULLA
DONAR LA MÀ
PER SORTIR DE L'ATUR I
LLIURAR-SE DE L'ESTIGMA
DE LA PRESÓ

40 ALTERECONOMIA
PLÀSTIC OMNIPRESENT

N. 14

TARDOR-HIVERN 2021 / 5 €

REVISTA D'ACCIÓ,
FE I INSPIRACIÓ

Salillum és una publicació semestral d'Acció Catòlica Obrera que informa sobre temes vinculats amb l'Església de Jesús i el món del treball i que es distribueix entre la militància, simpatitzants i subscriptors. L'opinió d'ACO la trobareu a l'editorial, la resta d'opinions seran responsabilitat de les persones entrevistades o autors dels articles.

Editor: Acció Catòlica Obrera.
C/ Tapioles, 10. 08004 Barcelona.
T. 93 505 86 86. www.acocat.org.

Consell de redacció: Elvira Aliaga,
Joan Francesc Cànovas, Quim Cervera,
Ton Clapés, Joan Manel Mayordomo,
Joan Andreu Parra.

Consell editorial: Sonia Herrera,
Josep Pascual, Mercè Solé, Xavier Such.

Col·laboradors: Miren Etxezarreta,
Anna Fernández, Maria Fornós,
Antonio Jiménez, Salvador Martínez,
Bernat Sellarès, Guillem Subirachs,
Diosdado Toledano, Manolo Varo.

Rúbrica: Ernest Botargues.

Fotografia portada: Joan Andreu Parra.

Fotografia contraportada: Isaura Marcos.

Il·lustració: Ignasi Flores.

Correcció lingüística: Josep Pascual.

Traducció: Helena Antó, Ignasi del Blanco,
Ramon Porti, Conxi Yuste.

Disseny original: David González

Maquetació: Enric Vidal

Impressió: Cevagraf, sccl

Dipòsit legal: B1782-2015

ISSN: 2385-5762

ACCIÓ CATÒLICA OBRERA

C/ Tapioles, 10 08004 Barcelona
T 93 505 86 86 www.acocat.org

SEMBREM GRANS DE MOSTASSA AVUI

Malgrat la nostàlgia d'algunes veus que voldrien el retorn d'una Església poderosa, rica en diners i possessions, amb ascendència sobre les consciències i ben connectada amb els poderosos, el cert és que l'Església de Jesucrist és la del *llevat dins la pasta*, la del *bon samarità*, la del *no prengueu res per al camí*, la del *petit gra de mostassa*.

Tal com ens recorda el consiliari Quim Cervera al Pla de curs i a la ponència de la Jornada General, «el que és petit:

- Són mostres de solidaritat que donen fruit i fan real, present, anticipant el futur que volem digne per a tothom.
- Tots som poca cosa però hem de germinar.
- Humil i senzill és el que canvia la realitat.
- Els pobres (que som tots, en diferents graus) i fràgils ens hem d'unir per transformar la realitat.
- Cal sembrar petites llavors per fer bones obres.
- El poble humil té potència per canviar la realitat: una mica de llevat fa fermentar la pasta, i la llavor ha de passar per l'enfonsament, podrir-se, enterrar-se (si la llavor no mor no dona fruit).
- Molts canvis i revolucions vindran de les dones».

La llibertat de l'Esperit de la qual sembla amarat el nostre entrevistat d'aquest número, el biblista Josep Rius-Camps, li fa dir que «Déu no sap comptar, no s'expressa ni en lletres ni en números». Per tant, fariem bé de no caure en la temptació de portar-ho tot a criteris econòmics i de començar a dibuixar amb creativitat i llibertat una nova manera d'organitzar-nos socialment i econòmicament, com s'apunta a l'interessant Dossier d'aquest número, «Una economia amb ànima».

Qui, un cop més, ens il·lumina el camí a fer en aquest sentit és el papa Francesc en la seva darrera encíclica *Fratelli tutti*: «Invito a l'esperança, que "ens parla d'una realitat que està arrelada al dedins de l'ésser humà, independentment de les circumstàncies concretes i els condicionaments històrics en què viu. Ens parla d'una set, d'una aspiració, d'un anhel de plenitud, de vida reeixida, d'un voler tocar les coses grans, allò que omple el cor i eleva l'esperit cap a valors importants, com la veritat, la bondat i la bellesa, la justícia i l'amor. [...] L'esperança és audaç, sap mirar més enllà de la comoditat personal, de les petites seguretats i compensacions que estrenyen l'horitzó, per a obrir-se a grans ideals que fan la vida més bella i digna". Caminem en esperança.» (FT, 55).

Ets lliure de compartir i adaptar els continguts de *Salillum* (llevat que indiquem el contrari) indicant-ne l'autor i la procedència i distribuint-los amb una llicència igual que aquesta. No es permet un ús comercial de l'obra original ni de les possibles obres derivades. Llicència de Creative Commons Reconeixement - No Comercial - Compartir Igual (by-nc-sa).

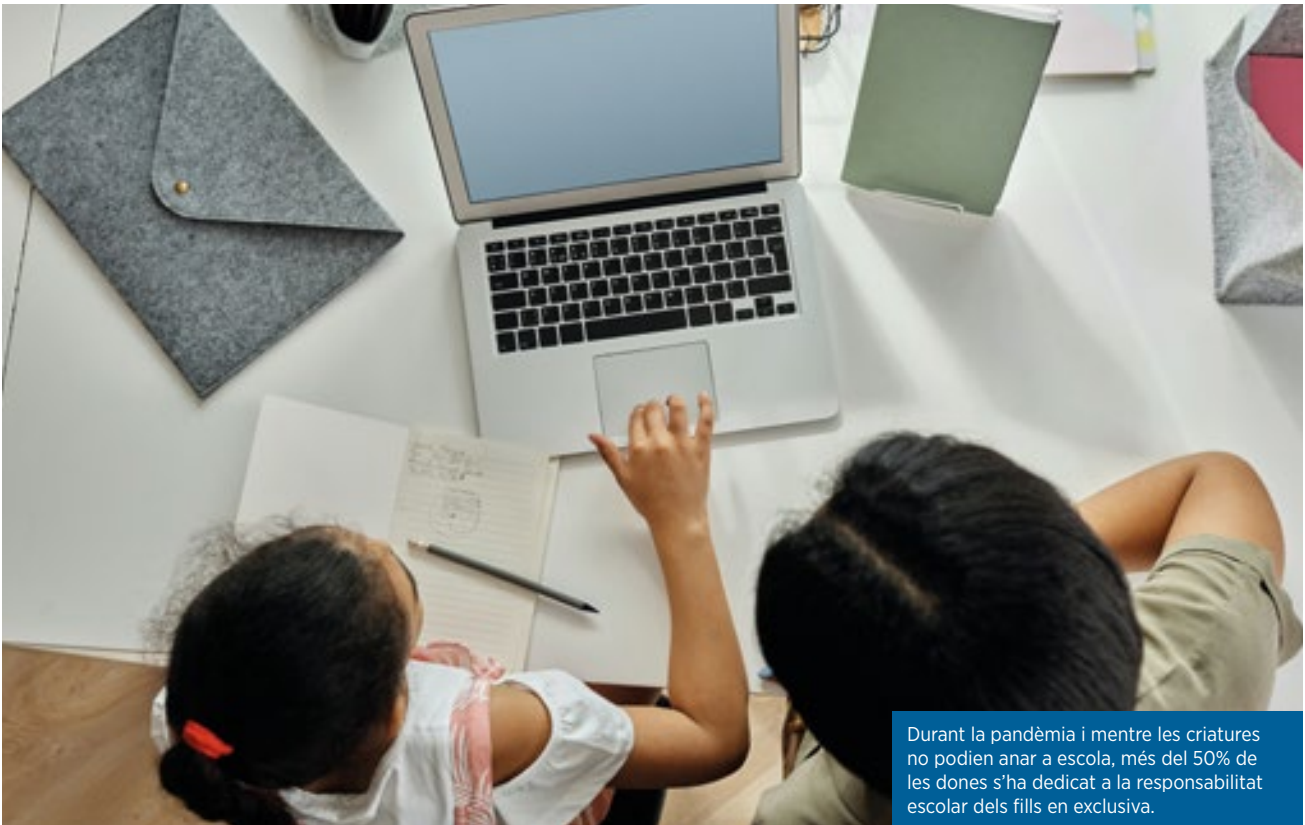
creative
commons

Per Joan Andreu Parra. Fotos: Pexels.com

8+8+8

La reivindicació clàssica de vuit hores per a dormir, vuit hores per a la feina i vuit hores per a la persona pren actualitat davant una jornada laboral que es prolonga per les noves tecnologies.

La Canadenca estava situada al capdavall de l'avinguda del Paral·lel de Barcelona i encara la podem reconèixer per les tres xemeneies que resten en peu.

Durant la pandèmia i mentre les criatures no podien anar a escola, més del 50% de les dones s'ha dedicat a la responsabilitat escolar dels fills en exclusiva.

En la memòria del moviment obrer la vaga de La Canadenca del 1919 està marcada en vermell perquè es va aconseguir la generalització de la jornada laboral de vuit hores. L'aturada es va allargar quaranta-quatre dies i va aconseguir paraitzar un 70% de la indústria a Barcelona i comarques, amb el resultat d'una Catalunya col·lapsada i a les fosques (La Canadenca era una multinacional que es dedicava principalment a produir i distribuir l'electricitat de Barcelona i també a explotar els Tramvies de Barcelona i Ferrocarrils de Catalunya).

Però 102 anys després encara som al cap del camí: la jornada laboral no solament no s'ha reduït sinó que amb la irrupció de les tecnologies i la precarització accelerada de la feina el temps laboral torna a ocupar més espai del desitjable. «L'Estatut dels Treballadors continua posant el

mateix límit màxim a la jornada de treball. Aquest límit s'ha vist afectat en distribuir la jornada al llarg dels dies i fer un còmput anual, d'aquesta manera, es permeten setmanes de més i de menys de 40 h. Això no suposaria cap problema per als treballadors, si obviem la incapacitat per a planificar l'oci i el treball de cures», precisa Juan Escribano Gutiérrez, professor titular al Departament de Dret del Treball i de la Seguretat Social a la Universitat de Còrdova i activista d'Ecologistes en Acció.

Com passa sovint, però, entre la llei i la praxi hi ha diferències notables. La «distribució irregular de la jornada de treball, unida a la dificultat del còmput diari de jornada i als contractes a temps parcial (ampliats amb hores complementàries), fan que la Inspecció de Treball admeti que és gairebé impossible controlar que es

compleix el límit setmanal mitjà», remarca Escribano. De fet, malgrat haver-hi un límit màxim de 80 hores extraordinàries l'any, durant el 2017 es van fer més de 35 milions d'hores extres només a Catalunya, gairebé el 40% sense retribució (segons CCOO l'equivalent a més de 18.000 llocs de treball a jornada completa).

I és que no es pot perdre de vista que l'engranatge de l'economia capitalista «té com a regla fonamental que el capital que s'incorpora al procés productiu s'ha de tornar ampliat. Així, doncs, el creixement econòmic només és possible a través de l'explotació dels recursos naturals i del treball aliè. De manera que es tendeix a l'augment permanent i perllongat de la jornada», només limitat, com recorda Escribano, «als límits físics de treballs extenuants que requereixen un descans i a les conquestes que el moviment obrer és capaç d'arrencar».

GESTIONAR EL TEMPS PROPI I ESCALA SOCIAL

Sobre la gestió del temps incideixen factors socioeconòmics, educatius i de gènere. Pel que fa al primer aspecte, Sara Berbel Sánchez, doctora en psicologia social i gerenta municipal de l'Ajuntament de Barcelona, remarca que «al llarg de la història, la distribució del temps té a veure amb els nivells de poder dels éssers humans: a mesura que puges en l'escala social disposes de més temps lliure i major poder de decisió de què es fa amb aquest temps i com es reparteix. La manca de control sobre el propi temps també és un control social».

Segons Ecologistes en Acció, si en lloc de la jornada laboral de 8 hores, la tinguéssim de 6, es crearien al voltant d'1,3 milions de llocs de treball.

En aquest punt també hi està incidint la normalització de la precarietat laboral (sou baix i temporalitat extrema), segons Berbel: «En aquests moments més del 40% dels contractes a Barcelona són inferiors a un mes. Són persones, sobretot joves i dones, que han d'estar a plena disposició del món laboral i això impedeix pensar què farà cadascú amb la seva vida. La pobresa de temps és total.»

El factor gènere també estableix diferències, «perquè les dones tenen moltes més obligacions envers la cura i les tasques domèstiques (21 hores setmanals més les dones que els homes) i fa que siguin menys mestresses del seu temps», remarca Berbel. Segons Eurostat, les dones espanyoles són les que menys dormen de tot Europa, ja que les que treballen fora de la llar tenen una segona jornada un cop tornen a casa. «Durant la pandèmia més del 40% de dones no ha tingut una persona que es corresponsabilitzés amb elles en tasques de cura. Això és la *pobresa de temps*: fa que no quedi temps per a un mateix, per a formar-se, créixer, fer esport, cuidar-se, en definitiva, per a desenvolupar-se com a éssers humans», explica Sara Berbel.

CANVIS INTRODUÏTS PER LES NOVES TECNOLOGIES

No fa pas pas tants anys que vàiem alguns dispositius com els *busca* o els telèfons mòbils *blackberry* com uns estris curiosos que feien servir alguns professionals amb responsabilitats concretes (metges, responsables de producció en fàbriques...). En pocs anys, els telèfons intel·ligents s'han generalitzat i amb el seu ús també s'ha *colat* la feina. «Amb les noves tecnologies es dona la paradoxa

que la feina és més productiva i, alhora, menys extenuant. Per tant, és possible prolongar la jornada per sobre del que és habitual perquè el treballador ho suporta. Ens trobem amb el teletreball, la connexió permanent a la feina... El dret a la desconexió (no només de la feina en si, sinó de l'*expectativa* de la feina) només es planteja en un context de noves tecnologies», remarca el professor Escribano. Sense oblidar que no és el mateix perllongar una jornada de major desgast físic (la capacitat de no recuperar-se es nota abans) que el d'una feina més intel·lectual en què «els efectes dels perjudicis de no recuperar-se tenen una resposta més a llarg termini i són de caràcter psicològic».

Toni Mora, president del Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya, sosté que «les tecnologies de comunicació i l'accés universal a aquestes l'hauríem de veure com un element positiu», però al treball «no han de ser excusa per desregular la jornada, per la disponibilitat permanent. El 99% de la gent treballadora ha de tenir una jornada i al final desconnectar, també digitalment».

«Amb la digitalització —adverteix Berbel—, el treball pot ser de 24 h si no el regulem ràpid i bé. A l'Ajuntament de Barcelona durant el confinament i amb el teletreball vam haver de treure una ordre per donar dret a la desconexió digital durant nits, festius i caps de setmana. França ja hi ha legislat. Ens hem quedat sense les hores de vida personal arran del teletreball.»

Diferents filòsofs, com el coreà Byung Chul Han o la cordovesa Remedios Zafra, han escrit al

voltant de l'*autoexplotació* dels treballadors inherent al sistema capitalista: «El treball per compte aliè per definició implica explotació (en termes clàssics, es compensa no pel valor del que es fa, sinó pel preu, i la diferència se l'apropia l'empresari). Aquests autors parlen d'autoexplotació no en relació a termes econòmics, sinó a portar la teva força de treball (física i mental) més enllà del possible. Això no es dona tant a la feina subordinada, sinó a llocs més qualificats, empreses estructurades molt jeràrquicament (com Mercadona), en determinats sectors de l'economia social (cooperatives de treball associat), autònoms...», analitza Escribano.

REDUIR EL TEMPS DE TREBALL, EN L'HORIZZÓ

La reducció i el repartiment del temps de treball, com a tals, no són assumptes cardinals en aquests moments a l'agenda dels agents socials ni dels governs. «Són temes que sempre han estat en la negociació col·lectiva i en els acords confederals, tot i que no són un gran puntal com ho són els salaris o la jornada. A Espanya no hi ha hagut una llei de reducció horària com n'hi va haver una a França amb un relatiu èxit [la ministra socialista Martine Aubry va legislar la jornada de 35 h]. Més aviat té a veure amb mecanismes de flexibilitat cogestionada, bosses d'hores...», recapitula Mora.

En el 43è Congrés Internacional per a la Investigació del Temps, que es va celebrar l'octubre passat a Barcelona, la qüestió de la reducció del temps de treball tampoc ha estat central. «El discurs que ha

quedat respecte com ha acabat la reducció de jornada a França és el que ha explicat la dreta: que els propis treballadors no ho volien, que era un desastre», es lamenta Berbel. En aquest Congrés, s'han exposat iniciatives com les de l'Ajuntament d'Estocolm i algunes empreses d'Irlanda que van reduir la jornada a 6 h i van mostrar que hi havia més productivitat i motivació.

«Si es fa reducció de jornada, s'ha de tenir en compte que els sous no poden baixar més. Desigual ha apostat per la jornada de 4 dies rebaixant el sou, però amb els sous tan baixos que tenim, torna a ser una mala jugada. A més, des del moviment feminista defensem que la reducció de jornada ha de ser sincrònica, cada dia. Perquè si concentrem la jornada en 4 dies

fent les mateixes hores totals, qui cuida i fa les tasques domèstiques? O ho fan les dones de la família o les dones immigrades, que estan en el darrer esglaó laboral», remarca Sara Berbel.

EVOLUCIÓ EN LES POLÍTIQUES

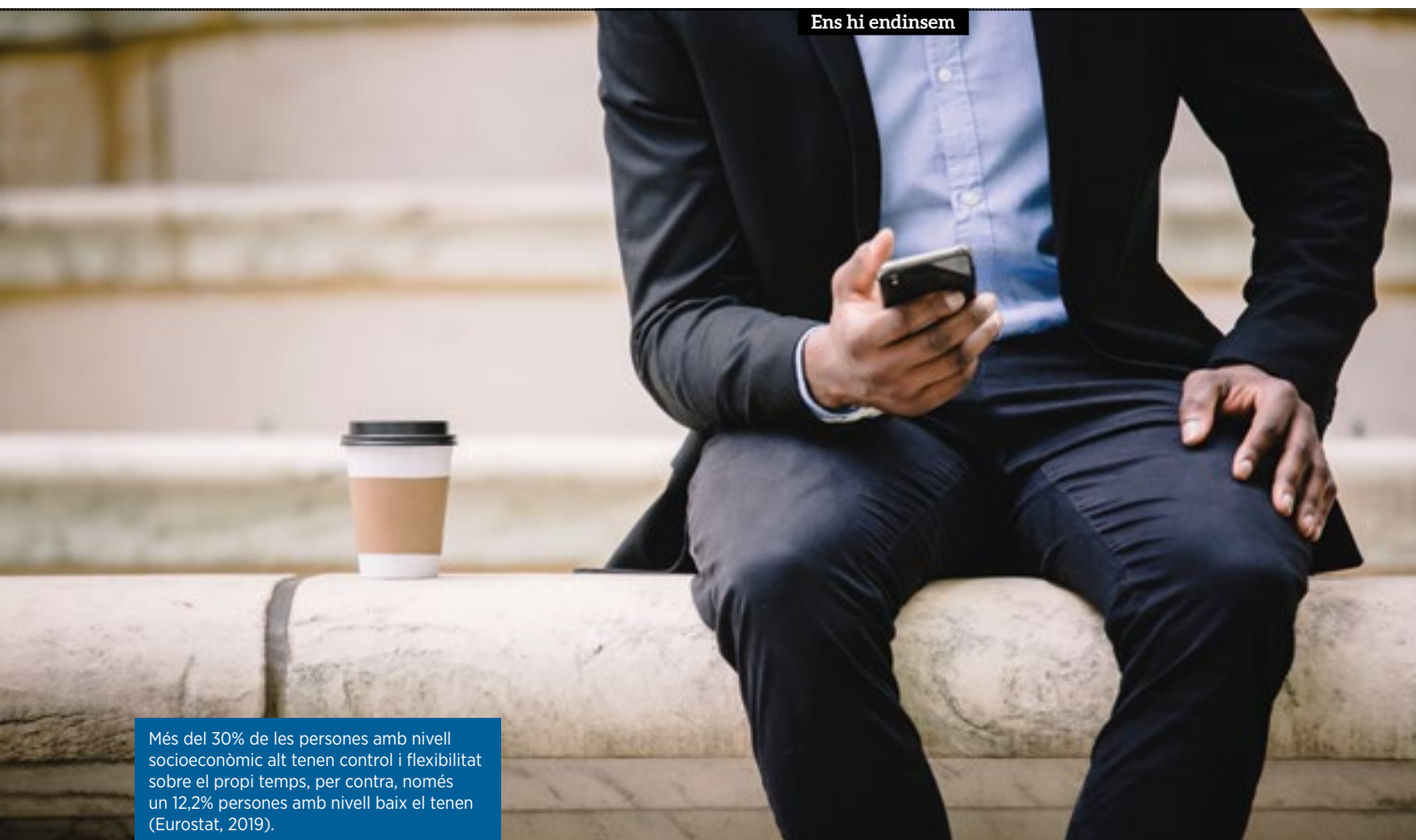
L'experiència ha provocat que s'anessin modificant les diferents polítiques que s'anaven aplicant. Així, les polítiques de conciliació basades en els permisos específics per conciliar vida familiar i laboral es van desplegar en els anys 90 i es va veure que els agafaven absolutament les dones i no els homes. «Eren polítiques que no han servit perquè elles tinguessin més temps per a elles mateixes i

no han servit perquè els homes s'hi impliquessin. A més, poden ser una trampa perquè les persones que s'agafen a aquestes mesures poden desenvolupar menys les carreres professionals i baixen les prestacions al cotitzar menys», analitza Berbel. Això va portar que a finals dels 90 i a la dècada del 2000 es posés l'accent en la corresponsabilitat, amb mesures com «la Llei de paternitat que fa que una part igual que la de la dona l'hagi d'agafar la parella i és personal i intransferible. En la dècada que som, avancem cap a una nova generació de polítiques de temps mentre continuen les altres», explica Berbel.

El darrer Primer de Maig, Ecologistes en Acció va llançar la campanya *Treballar menys per a*

Les dones amb fills en temps de criança deixen d'assistir a la vida associativa i participativa.

Més del 30% de les persones amb nivell socioeconòmic alt tenen control i flexibilitat sobre el propi temps, per contra, només un 12,2% persones amb nivell baix el tenen (Eurostat, 2019).

viure millor. «Una gran reivindicació del moviment obrer va ser reduir el temps de treball i el moviment feminista ens convida a aportar en l'espai de les cures, que desatenem a conseqüència de la feina. Des de l'economia, el marge és clar: si treballem més del que rebem per la nostra feina tenim dret a treballar menys per cobrar una part més gran de la nostra feina. Des del moviment ecologista, fa temps que diem que una transició ecològica justa s'ha de basar en el decreixement», relata Escribano. «La reducció del temps de treball va en aquest sentit. Si hi ha desocupació i treballes menys, es reparteix. Plantegem que en un món en què les energies comencen a faltar, les matèries primeres tenen uns costos més elevats, no necessitem malbaratar per ser feliços, explotar menys la naturalesa es pot dur a terme a través de la reducció de jornada, a part dels beneficis personals que comporta».

Per últim, parlem d'alliberar temps personal en un context que ens *pantallitza* (com diu el filòsof Josep Maria Esquirol) i amb addicions creixents a jocs i pantalles en nens, joves i adults. Podríem preguntar-nos: temps per a què? «Necessitem una societat que sigui capaç de formar participativament en el lleure. Instar a la participació, la cooperació, la col·laboració, el cultiu de l'amistat i de la persona, la lectura (no de missatges de *whatsapp*); tot això farà que el temps lliure sigui constructiu i per al bé comú. Pensem que hi ha una socialització massiva (ho veiem a la tele, al cinema...) de cara al consum. Les Administracions públiques i els moviments i organitzacions com l'ACO també tenim un rol quan mostrem un altre model d'oci i lleure, en conformar un tipus de societat en què l'oci i el lleure siguin constructius i desenvolupadors dels éssers humans», reflexiona Berbel.

Més info.

Vídeo campanya *Treballar menys per a viure millor* d'Ecologistes en acció:

<https://youtu.be/XCQC1aQcIPi>

Ferrando, Emili. *Vaga de la Canadencia (1919). La conquesta de la jornada de 8 hores.*

PREPARAR-NOS PER BEN MORIR

La mort forma part de la vida. N'és una part important. Poder tancar la vida, quan es pot, és sovint una de les experiències més properes a la plenitud que podem viure. Segur que aquesta afirmació sorprèn, però cada cop n'estic més convençut pel que he viscut acompanyant al llarg d'aquests anys.

Totes les persones som "a les portes" de la mort, la gran majoria no sabem quan serà, però sabem que serà. No hem d'esperar a estar al final de la vida, tothom hauria de preparar-se per ben morir, preparar-se per posar el punt final a la vida quan arribi el nostre moment.

De l'experiència, observo que el que més necessita una persona quan és a les portes de la mort, com en totes les situacions importants de la vida, és poder viure el moment amb serenor, amb pau. Saber que això de la mort va de debò, que la vida s'esgota en breu, segur que és

dels moments vitals més allunyats a l'experiència de serenor i la pau interior, per tant, cal fer un camí, cal preparar-se.

La persona al final de la vida necessita verbalitzar el que viu.

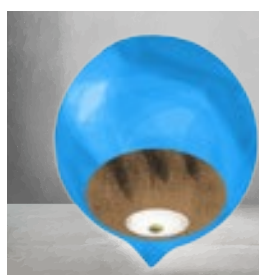
Amb la presa de consciència de la finitud, després de fer tot un camí gens fàcil pel terrabastall de les emocions, dubtes, neguits..., necessita poder verbalitzar les seves pors que afloren pertot arreu; expressar preocupacions sovint vinculades al futur dels propers; desfer alguns nusos relacionals amb germans o amics..., en el fons, necessita anar tancant aspectes de la vida que han tornat a sorgir amb la consciència de la fi de la vida. Aquesta part comunicativa és important i sovint complexa perquè la família no hi pot ajudar gaire. En aquests anys d'acompanyament he descobert el paper important que juga el rol de la persona voluntària: algú que arriba de fora i facilita aquest compartir.

La persona que està al final de la vida necessita el temps suficient per a acceptar el moment.

Després d'anades i vingudes, és curiós que de mica en mica els problemes inicialment més importants van perdent pes. Hi ha un procés de despulament que centra la persona en allò més essencial: el jo i els altres (i, per a alguns, el transcendent). Coincideix en el procés d'acceptació de la mort i molt sovint va acompanyada d'una mirada agraïda per experiències i relacions viscudes. En aquest punt, si la família també ha acceptat el moment i és capaç de compartir amb paraules el que viuen amb el malalt es produeix un canvi sorprenent. Sona estrany, però la mateixa casa es transforma, s'omple de llum. La gent que ve de visita percep una vida que deixa petjada, que qüestiona, una lliçó que no podem desaproveitar.

La persona que està al final de la vida necessita acomiadar-se dels seus.

Ho hem vist amb l'Arcadi Oliveres, però és més comú del que

**LLEVAT
DINS
LA PASTA**

Un **programa de la Pastoral Obrera de Catalunya a Ràdio Estel**, amb testimonis que ens estimularan a transformar el món amb l'estil del ferment de l'Evangelí.

Tots els **dimecres a les 20.40 h.**
I tots els **podcast a la plataforma Ivoox.com.**

sembla. Si el malalt ha fet camí, si la família també l'ha fet, hi ha un temps especial per parlar, per compartir i, fins i tot, per celebrar. Agrair la vida compartida és un moment d'una força vital única.

L'acompanyament a la mort cerca facilitar aquesta experiència que acaba amb un procés de pau i serenor del malalt i la família, en un context de tristor i pèrdua.

ACTITUDS BÀSIQUES D'UN ACOMPANYANT A LA MORT

Reverència interna:

Ser conscient que estàs en un moment clau de la vida de la persona que acompanyes. Trepitges un espai *sagrat*, la vida d'una persona. Cal aïllar-se dels neguits propis, cal preparar la trobada: el temps que m'estigui amb la persona malalta ha de ser el millor possible que li puc donar.

Tolerància al silenci:

El silenci és fonamental en aquest procés d'acompanyament. Poder estar sense dir-se res, compartint espai, compartint el moment. Els silencis parlen, acompanyen, vinculen. No s'ha d'omplir el temps amb paraules.

Capacitat d'escolta:

Acompanyar té molt d'escoltar (i de silenci com ja hem dit). Saber estar al costat del malalt, respectar el seu ritme, els seus moments. Mai forçar.

Respecte a tot:

S'obre una vida davant teu i tot és relatiu: vivències, creences, ideologia..., un ésser davant la mort. Aquest respecte a l'essencialment humà és fonamental. Mirada d'acollida,

sense jutjar, sense etiquetar..., oberts al que vulgui compartir.

Neix una amistat que acaba:

La presència periòdica en un moment tan important de l'altra persona fa que neixi un vincle fort. És important quan s'inicia l'acompanyament de ser-ne conscient.

Esdevenir facilitador:

Davant les peticions, el rol de l'acompanyant és facilitar, possibilitar els contactes, però restar sempre en segona fila.

Capacitat d'impressionar-te per la vida de l'altre.

Descentrament...

Per acabar, recomanaria que cadascú dediqui un temps a pensar en la pròpia finitud. És molt important formar-se en el tema, parlar de la mort, incorporar-la a la vida. Formar-se en l'acompanyament. Vida i mort van de la mà. Acompanyar en la vida ajuda també a acompanyar en la mort. La mort és el final de la vida, forma part de la vida. Tots els esforços que hem realitzat al llarg dels anys per esdevenir no els podem engegar a rodar. El final de la vida també forma part d'aquest camí d'esdevenir persona, d'esdevenir ésser humà. Res més bonic i profund que poder tancar la pròpia vida amb la gent que estíem i celebrant tot allò rebut.

Ernest Botargues, és pedagog, director de les fundacions de l'acció social de l'Escola Pia i ha fet acompanyament com a voluntari a l'Associació Temps a persones en fase terminal.

JOSEP RIUS-CAMPS, BIBLISTA

**«EL QUE ENS FA
CRISTIANS ÉS SORTIR
DE NOSALTRES
MATEIXOS I ANAR A
TROBAR L'ALTRE»**

Per Quim Cervera. Fotos: Joan Andreu Parra

Josep Rius-Camps (Esparreguera, 1933) té vuitanta-vuit anys molt ben portats, amb un cap clar i lúcid. Cada dia fa uns tres kilòmetres pujant a l'antena que hi ha a la muntanya que té al davant de l'ermita de Sant Pere de Reixac, on viu fa anys. Està en forma. És capellà de la diòcesi de Terrassa, biblista i patròleg. En aquest recer, amb bona vista de Sant Pere de Reixac i amb un espaiós i frondós jardí del qual ell mateix té cura, ple d'una gran diversitat de plantes i flors (tot l'any posen color al seu entorn), dedica més temps que mai a la recerca —ens recomana efusivament el darrer llibre que està llegint, *Realidad*, de Peter Kingsley (Atalanta, 2021): «capgira completament com interpretem el món grec».

Com vas entrar en el món bíblic?

No m'ho hauria pensat mai, soc un patròleg... A Alemanya era professor assistent, estava com un rei... Però estava acomodant-me i vaig decidir tornar aquí. Mossèn Rovira Belloso em va donar entrada a la Facultat de Teologia. Alternava les classes aquí amb les que feia a l'Augustinianum de Roma. Em va cridar l'atenció que era la profecia. En buscar resposta al Nou Testament em vaig adonar que en una edició crítica hi havia profecies que no trobaves al Nou Testament oficial constantinià. A la biblioteca del Bíblic de Roma vaig començar a investigar en un facsímil del Còdex Beza.

És el teu primer contacte amb el Còdex Beza.

Encara conservo la fotocòpia d'aquells Fets dels Apòstols. En començar a llegir em vaig quedar parat en veure les variants, que encara hi segueixo trobant,

respecte a les edicions crítiques modernes. Et dona una perspectiva molt diferent.

Com vas conèixer la Jenny Read-Heimerdinger, amb qui fas tàndem fa més de vint anys?

Vaig participar en un simposi internacional sobre el Còdex Beza a Lunel, prop de Montpeller. Allà vaig conèixer la Jenny, que acabava de fer una tesi doctoral en anglès. Treballàvem sobre el mateix i em va semblar que podia aportar qüestions interessants: coneix molt millor que jo el món jueu, el seu mètode amb l'anàlisi de les partícules elementals del text (jo soc més intuïtiu), i li vaig demanar de col·laborar junts. Després d'una negativa molt raonada, es va avenir amb la condició que jo aprenguéssim anglès i ella, català. Sempre ens hem entès molt bé.

«El Còdex Beza et dona una perspectiva molt diferent»

En què trebal·leu, ara?

Fa dos anys que investiguem l'evangeli de Joan; hem trobat que hi ha dues redaccions i anem aclarint l'estructura bàsica de l'escrit. La segona redacció, sent del mateix autor, ens dona una visió completament nova respecte a la primera. A la primera redacció, molt primitiva, es presenta un Jesús enfrontat al món jueu, que no és el messies davídic esperat per Israel, i que ells rebutgen.

I amb quin messies s'identifica, Jesús?

Amb el que esperaven els samaritans, el Messies Ben Yosef. En aquesta redacció, igual com el

patriarca Josep, fill de Jacob, Jesús és rebutjat pels seus germans. En Jesús s'actualitzen els fets de Josep (el nom de *Jesús* i el de *Josué* són el mateix en grec). Jesús fa l'experiència de ser el messies d'Israel sortint de l'aigua en el desert, en el mateix desert d'on Josué havia partit creuant el riu per conquerir la Terra Promesa. Què diu Joan el Baptista? «Heus ací l'Anyell de Deu que treu el pecat del món».

«A vegades no sé distingir si dormo o estic pensant»

Què vol dir *Anyell de Déu*?

Jesús mor a l'hora sexta, l'hora del sacrifici dels anyells en el Temple. I l'endemà, el dia de Pasqua, és quan el summe sacerdot amb la sang dels anyells entrarà al sant dels sants i purificarà els pecats del poble d'Israel. Aquí comença una teologia nova.

Com heu treballat amb els impediments de la covid?

Vaig deixar de dir missa durant mesos i també va deixar de venir la Jenny. Tinc aquesta butaca, on seus, on penso i m'adormo. A vegades no sé distingir si dormo o penso. En temps de la covid m'hi vaig estar més estones i em van venir a la ment diverses intuïcions. S'hi ha d'estar atent quan arriben, perquè, si les rebutges, no es tornen a presentar. En particular: quines són les últimes voluntats, el testament de Jesús?

...?

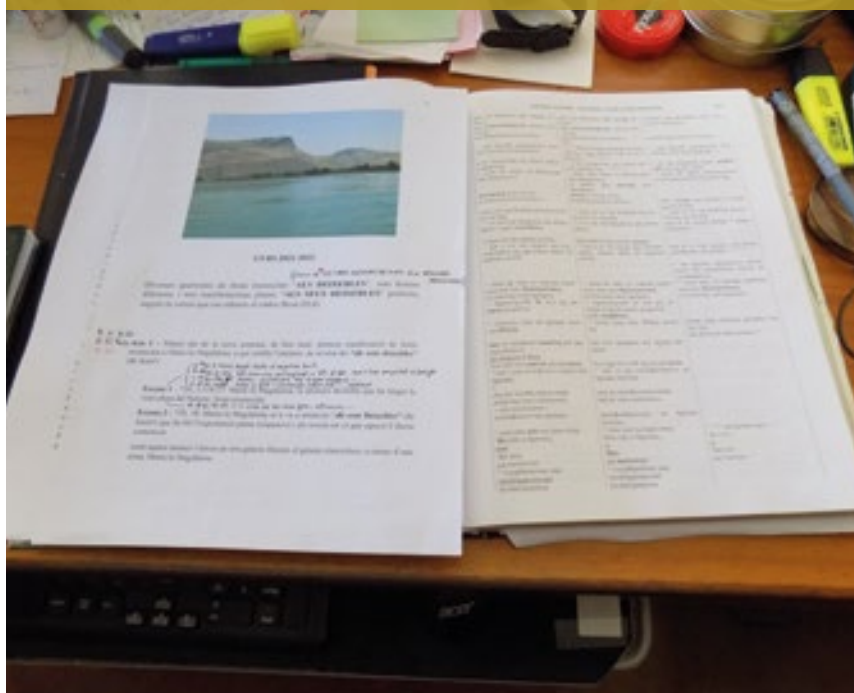
Això només ho trobem a l'evangeli de Joan (Jn 19,25-27). Jesús des de dalt la creu veu la seva mare i li

Biblista eminent i ermità de Reixac

Josep Rius-Camps va ser el tercer de dotze germans i va rebre l'ordenació de prevere el 21 de setembre de 1957. Es veu a si mateix sobretot com un investigador: «Sempre he investigat, des de petit, fent preguntes, fent-me pesat..., i quan les respostes que se'm donaven no em satisfien, això em duia a plantejar-me més coses.» Es va formar al Seminari de Barcelona («el professor Isidre Gomà va ser l'únic que va creure en mi»), Roma i Münster (Alemanya), pagant-se ell els estudis. Ha estat docent al Pontifici Institut Oriental de Roma, a la Universitat de Münster, a l'Augustinianum de Roma (del qual va ser cofundador) i al Seminari Menor de La Conreria. És autor de nombrosos estudis en català, castellà i anglès sobre patristica i sobre el Nou Testament.

En tornar a Barcelona va fer de professor de la Facultat de Teologia de Catalunya i va donar classes de patrologia i també de Déu Tri. Actualment, n'és professor emèrit. Va fundar i va dirigir la Revista Catalana de Teologia (1976-2008). Ha tingut cura, amb Jenny Read-Heimerdinger, de l'edició bilingüe (grec-català), per primera vegada en una sola obra, dels dos volums dels escrits de Lluc: *Demostració a Teòfil. Evangeli i Fets dels Apòstols segons el Còdex Beza* (Fragmenta Editorial, 2009).

Va obtenir el Premi Ciutat de Barcelona de traducció al català l'any 2009. A la novel·la *Diari de Teòfil* (Fragmenta Editorial, 2011) va donar forma narrativa a les seves investigacions sobre l'obra de Lluc. Fa dotze anys que escriu a *Catalunya Cristiana* el comentari de l'evangeli del diumenge, sobre el Còdex Beza. Darrerament s'han publicat les *Converses amb Josep Rius-Camps*, d'Ignasi Moreta, i *De Lluc a Teòfil. Cicle C dels evangelis dominicals*, de l'editorial Edimurtra.

diu: *Dona* —no li diu *Maria*, ni *mare*, com a les noces de Canà— *aquí tens el teu fill*. I després s'adreça al *deixeble que ell estimava* i li diu: *Aquí tens la teva mare*. A partir d'aquella *hora suprema*, li demana que s'emporti a la que ara serà la seva mare, a la seva pròpia comunitat. Jesús l'ha fet el seu hereu.

«Jesús, des de la creu, fa el seu hereu el “deixeble estimat”»

Qui són els màxims responsables de la mort de Jesús?

Els summes sacerdots Annàs i Caifàs, indirectament Teòfil (fill d'Annàs i cunyat de Caifàs), i sobretot Judes, que és qui el lliura. Jesús és sentenciat com un sediciós per haver-se aixecat contra l'Imperi romà. Si no el crucificaven, no eren amics del Cèsar. Jesús expira com a Messies d'Israel i, per tant, s'ha acabat això del Messies d'Israel i els dotze apòstols (un, Judes, l'entrega i l'altre, Pere, el nega), que representaven les dotze tribus. Ha fallat tot. Però l'Església pel seu compte s'ha fet seu el model jueu i li ha canviat el nom (de *sinagoga* a *església*; de *poble d'Israel* a *poble de Déu*). Però aquesta no era la idea de Jesús.

I quina és la idea que tenia Jesús?

Si fa hereu el deixeble estimat és que pensa en un altre tipus de comunitat. El terme *església* no es presenta en tot l'evangeli de Joan. El testament de Jesús és començar quelcom nou, encomanant Maria (l'Israel creient) al deixeble estimat, per no deixar-la sola. Es tracta de quelcom totalment nou: una comunitat de persones lliures i

alliberades. Els seguidors se'n van adonant amb el temps. El model de Jesús no és una *església* (edifici, piràmide, jerarquia), sinó una comunitat d'iguals, de germans que es relacionen amb altres comunitats de germans.

«El model de Jesús no és una “església”, sinó una comunitat d'iguals»

Tu parles de dos plans: A i B.

Sí. El pla A de Déu és que hi ha un poble (Israel) que ha respost afirmativament al projecte de la Torah (la Llei) i un dia un humà es presentarà com el Messies que alliberarà el poble dels romans. Aquest pla A ha fracassat. I Déu es treu de la màniga un pla B, que veiem reflectit en l'evangeli de Joan. L'autor no és l'apòstol Joan, sinó el Deixeble estimat, com es presenta ell mateix al final de l'escrit (Jn 21,24).

Qui creus que és aquest autor?

Sospito qui és, però no en sé el nom. El trobem al darrer sopar, és el deixeble que es recolza sobre el si de Jesús. Quan han arrestat Jesús a Getsemaní és

qui amb Simó Pere va darrere la comitiva a l'atri del summe sacerdot; el trobem al peu de la creu i, un cop mort Jesús, va al sepulcre amb Simó Pere (Jn 20,3-10). La primera redacció és molt primitiva, perquè coneixia l'evangeli de Marc (és la predicació que Jesús ha ressuscitat: *S'ha aixecat!*, diu ell mateix a les dones), no parla de Mateu, que possiblement és posterior i no coneix l'evangeli del rabí Lluc, ja que fou escrit després de l'any 70.

Com interpretes s'ha aixecat!?

És la primera paraula de la Bona Notícia. *Aixecar-se* en grec és *eguerze*, i vol dir llevar-se, aixecar-se de la son. Jesús s'aixeca d'entre els morts, després d'haver-se estat tres dies a la fossa comuna. El Baptista ens presenta un Anyell que serà immolat en el Temple. Com s'ha aixecat d'entre els morts? Jesús ha activat al màxim el do de l'Esperit que l'ungí com a Messies. Aquest és el pla B: Jo posaré el meu esperit en el si de tots els humans. Així, quan una persona es desperti, arribarà a ser filla meva. Això no ens ho han explicat mai i ens hem quedat en un nivell molt religiós.

Aquesta situació s'anticipa a la resurrecció de Llätzer?

Jesús diu que el tercer dia ressuscitarà. L'autor de l'evangeli ho ha anticipat en la resurrecció de Llätzer (que podria ser el deixeble estimat?). Jesús, que es mou en la clandestinitat amb l'ajuda de Maria Magdalena, s'espera per anar a veure Llätzer a la tomba fins al quart dia, quan el cadàver faci pudor. I Jesús *l'aixeca*. El difunt surt ben mort, lligat amb benes (tal com els jueus enterraven) i ordena deslligar-lo: és la comunitat que l'ha de deslligar. Aquest miracle alliberament mostra que Jesús fa nosa a les autoritats, i volen matar també Llätzer.

«El projecte de Déu és de persones lliures que s'apleguen per opció voluntària»

Hi ha més transformacions en aquesta primera redacció?

Sí, per exemple, en el lloc on el van crucificar (Gòlgota) hi havia un jardí (equivalent del *paradís*, al Gènesi) on hi havia un sepulcre nou en el qual no havia estat dipositat ningú. Han transformat aquella

escena terrible en un jardí, lloc per als enamorats (d'Ell). Jesús ha entrat en contacte amb els morts (en la fossa comuna), lluita durant tres dies i no fa pudor perquè no ha arribat al quart dia, i amb un gran esforç dins d'aquell embolcall de mort, *s'aixeca!*

«Déu ha posat el seu Esperit en el cor de tots els homes i dones, que un dia o altre, se'n poden servir»

Què és el més nuclear, segons tu, del cristianisme?

Amb el pla B comença el cristianisme, és a dir, amb la comunitat del deixeble estimat. El projecte de Déu és de persones lliures, que s'apleguen per opció voluntària, i no com el poble d'Israel. Per això, en el pròleg de l'evangeli diu que ningú, ni els seus propis, l'acolliren, el rebutgen. Als qui acullen Jesús, els dona la capacitat d'esdevenir fills i filles de Déu. Ens és donada a tothom aquesta capacitat i la podem activar amb l'experiència de l'Esperit, és a dir, de servir i d'estimar als altres, que és l'experiència de ser fills i filles de Déu.

És per a tothom aquesta experiència?

Déu vol que sigui per a tothom. Els d'Open Arms, la Greta Thunberg..., per què fan tot això? Són gent viva, que tenen aquesta experiència, però cadascú l'expressa a la seva manera. Així, doncs, he d'ajudar que la gent s'alliberi, que compti amb aquesta dimensió: Déu ha posat el seu Esperit en el cor de tots els homes i dones, que un dia o altre, se'n poden servir. Que en

prendran consciència o no? No cal. Són aquells que l'han activat fent un servei al germans.

En l'actual situació, quines actituds remarcaries en un cristià o cristiana?

El que ens fa cristians és sortir de nosaltres mateixos i anar a trobar l'altre, cadascú a la seva manera; no puc anar a rescatar migrants a la Mediterrània, però m'hi identifico, em solidaritzo, em sento en comunió, en sintonia. La consciència de l'esperit no és una consciència racional. En el fons, hem d'actuar com a petits déus, sense actes de poder, ajudant els germans que hi ha al costat a alliberar-se de les situacions injustes, a fer més humà l'entorn. El món del poder és un món diferent del món real dels evangelis.

En canvi, sempre anem comptant quants som (batejats...).

És que Déu no sap comptar, no s'expressa ni en lletres ni en números. La línia de l'Esperit no vol saber res del poder, va a la persona. És tot un altre món amb el qual s'ha de sintonitzar i quan faig experiència de l'Esperit em situo en aquest altre món.

...

Interpreto la meua pròpia història com que Algú m'ha anat portant, i és l'Esperit de Jesús, i és a Ell a qui interessa que les qüestions i situacions s'aclareixin. No és un Déu suprem, és de tu a tu, amb un humà (Jesús). No cal barallar-se amb ningú, ni forçar la realitat, no val la pena. Fixa't en el capítol de Joan (Jn 13,34-35): *Us dono un manament nou: que us estimeu els uns als altres tal com jo us he estimat*. Aquesta és la base del cristià. Els manaments anteriors

han prescrit, ja no tenen vigència, només resta aquest. Així és com es roman en l'amor de Jesús.

Què hi ha darrere aquest manament?

L'autor de l'evangeli coneix molt bé la seva comunitat i s'ha adonat que hi ha tensions i divisions, que volen establir jerarquies. I situa com a model el deixeble estimat que es va fent present (no en una presència física, sinó en esperit) en la segona redacció. Precisament, la covid, ens ha despertat la dimensió d'estimar aquells que no veus físicament. Si no hi ha trobada amb l'altre, no hi ha cristianisme, no és decisiu si un és cristià o musulmà. Acceptem que hi ha religions, però són vehicles.

«El món del poder és un món diferent del món real dels evangelis»

Ressona el concepte *habituació*, de sant Ireneu, en què parla que l'Esperit es va acostumant a la nostra psicologia, i nosaltres, a l'Esperit.

Sí, l'Esperit ha hagut d'aprendre a conèixer l'home i en Jesús s'hi ha habituat. Com més entrada li donis, més col·laborareu junts. Com que el pla B depèn de l'Esperit, i d'activar-lo per part nostra, no cal enfrontar-se amb els que segueixen el pla A, sigui a les esglésies o a la societat civil o religiosa. Cal tenir esperança que un dia o altre es passaran al pla B...

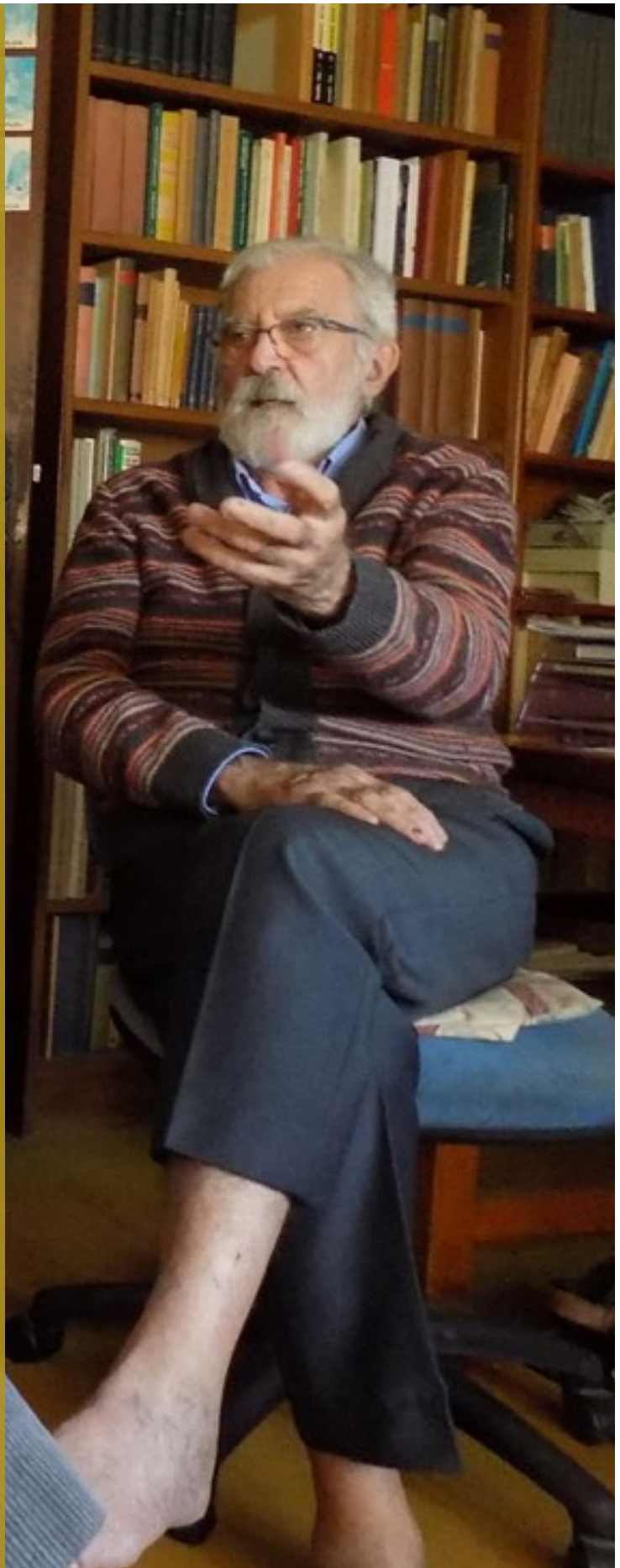
Després de la sessió fotogràfica, Rius-Camps ens va acomiadar, amable com sempre, mostrant-nos l'esplèndid i ampli jardí, que és l'avantsala del paradís que espera i desitja.

Còdex Beza, el text «no oficial»

A principi del segle II, uns iniciats en el seguiment de Jesús van decidir evangelitzar llocs on no hi havia anat ningú (com fou l'interior de les Gàl·lies), hi van portar els quatre evangelis i els Fets dels apòstols i en feren un còdex bilingüe (en grec i en llatí). En els segles IV-VII es feren correccions diverses, ja identificades. Constantí projecta traslladar la seu de l'imperi de Roma a Orient, a Constantinoble, i encomana a Eusebi, bisbe de Cesarea, fer cinquanta còpies de la Bíblia per a cada església de la ciutat. Per això necessitava molts diners i un reguitzell de copistes. On han anat a parar? Van tenir molta importància aquestes còpies, però ningú no en parla.

El **Còdex de Beza** és un manuscrit molt primitiu (segle IV). Consta de 406 folis i conté els quatre evangelis i part dels Fets dels Apòstols (hom pensa que també inclou algunes cartes, ja que hi ha un fragment de la Tercera Epístola de Joan). Pren el nom del seu descobridor Théodore de Bèze, humanista i teòleg francès, erudit del Nou Testament, que va viure a l'època de Joan Calví, de qui fou soci i successor. Théodore de Bèze afirmà que el còdex es va trobar al monestir de Sant Ireneu (Lió), després del saqueig de la ciutat per part dels hugonots. Actualment es conserva a la Universitat de Cambridge i el presentà a aquesta institució Beza l'any 1581.

Hom pensa que el còdex pot ser una còpia d'un manuscrit en paper d'un text primitiu. Molts cops el contingut coincideix amb els textos del *Còdex Vaticanus*, el *Còdex Sinaiticus* i el *Còdex Alexandrinus*, tot i que d'altres vegades en divergeix. El més important d'aquest còdex o manuscrit és que confirma altres còdex importants i sobretot les antigues versions llatines, siriaques i coptes.

EL SÀHARA OCCIDENTAL, UNA LLUITA PACÍFICA I ESPERANÇADA

Maria Fornós Prat, membre de Yalah, solidaris amb el poble sahrauí, i responsable d'Animació de la Fe a la Comissió Diocesana de la GOAC de Barcelona-Sant Feliu.

El Sàhara Occidental és un territori ocupat pel Marroc, abandonat pel govern espanyol, no descolonitzat, sobre el qual prevalen sobretot interessos econòmics per damunt del benestar de les persones. El resultat de tots aquests anys és un *mur de la vergonya* de més de 2.700 quilòmetres, el segon més llarg del planeta (després de la muralla xinesa). És una zona militar (vigilada per més de 125.000 soldats) que va ser construïda entre 1980 i 1987 per no deixar tornar els sahrauís que van fugir al desert durant la guerra i garantir així la usurpació dels recursos naturals de la zona. Des de llavors mantenen milers de famílies separades.

El Tribunal Internacional de Justícia de les Nacions Unides va dir que, malgrat reconèixer que en el passat havien existit relacions amb Marroc i Mauritània, negava l'estatus de *terra nullius* (terra de ningú) a la regió: «Ni els actes interns ni els internacionals en què es basa Marroc indiquen, en el període pertinent, l'existència o el reconeixement internacional

de vincles jurídics de sobirania territorial entre el Sàhara Occidental i l'Estat marroquí». Des de llavors, cap govern espanyol ha tingut interès de solucionar el problema.

En l'actualitat, els sahrauís viuen separats en tres zones:

Zona ocupada: Hi viuen uns 300.000 sahrauís. És un territori molt ric en recursos naturals (fosfats, petroli, gas, pesca i zirconita), a més de la sorra, que arriba per milers de tones a les Canàries. «El Sàhara Occidental no està en venda» (WSNS, *Western Sahara is not for sale*) és una campanya amb l'objectiu de posar fi a les operacions de desenes d'empreses multinacionals i transnacionals i a l'explotació il·legal dels recursos naturals en el Sàhara Occidental ocupat.

El setembre passat, el Tribunal General de la Unió Europea (TGUE) va anul·lar l'acord pesquer entre la UE i el Marroc per haver-hi inclòs el Sàhara Occidental, així com els avantatges aranzelaris que el bloc

UNA MICA D'HISTÒRIA

1936.

Ocupació espanyola del Sàhara (encara que ja feia més de cinquanta anys que eren per la zona).

1965.

L'ONU proclama el dret a l'autodeterminació del poble sahrauí i demana a Espanya que agilitzi la descolonització.

1973.

Es forma el Front Polisario, Front d'Alliberament Nacional, moviment polític i militar que defensa els drets del poble sahrauí.

1975.

Les tropes espanyoles abandonen el Sàhara (deixant la població totalment desvalguda) davant el desig de Marroc i Mauritània d'annexionar-se el territori. Setmanes abans, tant el príncep Joan Carles d'Espanya com Felipe González, entre altres, van estar *in situ* prometenent que no se'ls abandonaria.

Comença la Marxa Verda organitzada pel rei Hassan II —“civil i pacífica”, tot i entrar acompanyada per l'exèrcit marroquí— per a ocupar el territori.

1976.

Després de la Marxa Verda i l'Acord Tripartit de Madrid amb Marroc i Mauritània, un 26 de febrer, l'Estat espanyol interromp el procés de descolonització i abandona definitivament el territori sense traspasar-ne la sobirania ni la seva condició de potència administradora.

Seguidament el Front Polisario va proclamar la República Àrab Sahrauí Democràtica (RASD) i va emprendre una guerra d'alliberament del seu territori. El 1979 Mauritània es va retirar i Marroc es va annexionar la zona que aquests havien ocupat.

La població civil sahrauí es va veure obligada a fugir cap al desert, a la regió algeriana de Tindouf. Pel camí, avis, dones i infants eren bombardejats amb napalm i fòsfor blanc.

16 anys de guerra que van acabar quan el Consell de Seguretat de les Nacions Unides va crear el pla de pau (1991), així com una Comissió Especial per a Realitzar un Referèndum (MINURSO).

concedeix a productes de l'antiga colònia espanyola en virtut del pacte comercial entre Brussel·les i Rabat. La sentència ha estimat dos recursos plantejats pel Front Polisario, però manté l'aplicació dels esmentats acords. És a dir: *si, però no*.

Hi ha qui descriu la zona ocupada com la presó a cel obert més gran del món perquè limita al nord amb Marroc, a l'oest amb les *pasteres de la mort* i al sud i est amb el mur. Aquí el Marroc viola sistemàticament els drets més elementals: de reunió, de manifestació, d'expressió, d'identitat, culturals, socials, econòmics, a la integritat física, a la pròpia vida. Desaparicions, tortures, empresonaments arbitraris, judicis sense garanties processals...

Els fets de Guerguerat (14 de novembre del 2020) van ser el detonant de l'estat de guerra que viu el Sàhara Occidental en l'actualitat, trencant-se tres dècades de l'alto

el foc afavorit per l'ONU, que no ha estat capaç de complir la seva tasca fonamental: la celebració d'un referèndum d'autodeterminació, així com vigilar el compliment dels Drets Humans amb la població sahrauí. Des de llavors, l'activista pels drets humans, Sultana Jaya, ha estat confinada a casa seva contra la seva voluntat. Tant ella com la seva mare i la seva germana han estat colpejades i violades per militars i policies marroquins de forma reiterada. El novembre passat va ser guardonada amb el **Premi Drets Humans APDHE (Asociación pro Derechos Humanos de España) 2021**.

Zona alliberada: La franja del desert més àrid, sembrada de mines antipersones (més de cinc milions), que causen gran quantitat de víctimes entre la població i els ramats.

Camps de refugiats: En territori algerià, hi viuen prop de 200.000 persones gràcies a l'ajut humanitari. Un govern del Front Polisario, la

RASD (República Àrab Sahrauí Democràtica), dirigeix els cinc campaments. Aquests van estar organitzats de bon començament per les dones. Els homes eren a la guerra. L'organització va ser per províncies (WILAYA), poblacions (DAIRA) i barris (quatre a cada població). Els noms de les *wilayes* i de les *daïres* responen a noms de llocs originaris del Sàhara Occidental.

Fa més de 45 anys que viuen a la *hamada*, la zona més inhòspita i pedregosa del desert del Sàhara. Tot i això, han anat adaptant prou enginyosament els pocs recursos als objectius d'una societat que no vol morir i vol créixer. A cada barri, per exemple, hi van construir una escola i un dispensari, tot i la manca de prou mitjans per a l'educació i la sanitat. Moltes ONG han abocat recursos a la construcció i enviament de materials i equipament durant un temps. Molts

Imatges del camp de refugiats de Tindouf. Diverses multinacionals es beneficien de l'explotació dels recursos naturals del Sàhara Occidental, acollint-se, sovint, a interpretacions ambigües del Dret Internacional. El 20% de les exportacions del Marroc corresponen a fòsfor (element bàsic per als fertilitzants), les reserves del qual es troben al Sàhara Occidental.

d'aquests projectes acaben *morint* per manca de subvencions.

En l'actualitat, encara sense aigua corrent, amb una incipient xarxa elèctrica (gràcies al govern algerià) que no ha arribat encara a tots els campaments, amb molt pocs llocs de treball..., la vida dels refugiats sahrauís transcorre entre la provisionalitat i la precarietat

El Sàhara Occidental solament està reconegut per alguns països i, en no haver estat descolonitzat i ser un territori ocupat, els sahrauís no poden viatjar amb passaport propi. Estan a càrrec de l'ocupant marroquí o d'Algèria (els que viuen als campaments de refugiats).

VACANCES EN PAU

El projecte **Vacances en Pau**, organitzat per la delegació del **Front Polisario** i les entitats solidàries amb el poble sahrauí a Catalunya, és un símbol de solidaritat amb els infants sahrauís i un clam per la pau, contra la injustícia, la violació dels drets humans i la guerra. Aquest projecte, amb què **famílies catalanes** acullen nens i nenes sahrauís durant els mesos d'estiu, pretén oferir a aquests infants la possibilitat de veure moltes coses que allà d'on venen només coneixen en els llibres escolars (els rius, les muntanyes, el mar, etc.) i de gaudir-ne, així com poder conviure amb nens i nenes catalans per arribar a tenir una altra imatge del món. Un altre aspecte a destacar són les revisions i atenció mèdica que es fa als infants i el fet que gaudeixen d'un estiu més fresc, sense les altes temperatures de l'estiu al desert (50-60 graus).

Des de l'associació Yalah, solidaris amb el poble sahrauí, de Sant Adrià de Besòs, creada l'any 2005, s'han acollit uns quaranta infants, alguns dels quals han pogut gaudir de l'estiu a casa nostra durant quatre o cinc anys. Des de l'entitat, també participem en manifestacions de reivindicació del poble sahrauí, fires, campanyes humanitàries; fem xerrades, sopars, concerts i teatre solidari, entre altres.

La fàbrica de sabó és un projecte que, gràcies a les subvencions de l'Ajuntament de Sant Adrià i col·laboracions diverses, funciona des de l'any 2007. Dona feina a dues dones i un home, fabricant i repartint sabó durant tot l'any a dispensaris, hospitals i escoles. El principal objectiu és millorar les condicions higièniques als campaments de refugiats.

L'HOAC FA 75 ANYS

NOCES DE PLATÍ DE LA GERMANDAT OBRERA D'ACCIÓ CATÒLICA

Per: Ton Clapés i Pons

El maig de 1946 la Junta de Metropolitans d'Espanya, el precedent de la Conferència Episcopal Espanyola, va acordar la fundació de la Hermandad Obrera de Acción Católica (HOAC), GOAC a Catalunya, com a moviment especialitzat per als obrers adults dins de l'Acció Catòlica. L'encàrrec venia de dalt de tot. En una visita *ad limina*, el mateix 1946, el papa Pius XII urgeix al recentment nomenat cardenal primat Enric Pla i Deniel, arquebisbe de Toledo, a posar en marxa a Espanya organitzacions d'apostolat obrer. Pius XII li va transmetre la seva preocupació davant la possibilitat de la represa de la guerra a Espanya i la conveniència de fundar-hi un moviment cristià especialitzat per a obrers adults.

Però a l'encert de la decisió s'hi suma un segon encert per part del Consell d'Homes de l'Acció

Catòlica, que va ser encarregar la posada en marxa i l'impuls d'aquest nou moviment a Guillem Rovirosa i Albet (1897-1964), que té obert un procés de canonització.

Rovirosa, home de fortes conviccions religioses, durant la guerra va tenir una capella clandestina a casa on es deia missa diàriament, també va ser un represaliat pel franquisme que el va condemnar a sis anys de presó per haver estat el president del Comitè Obrer de la seva empresa, el que coneixem avui com a comitè d'empresa. A casa seva també s'amagarà la biblioteca de la institució dels jesuïtes Foment Social. Això el posarà en contacte amb la Doctrina Social de l'Església, que farà seva i que projectarà cap a l'HOAC.

El 1940 s'incorpora a l'Acció Catòlica a la seva parròquia de

San Marcos de Madrid i forma part del Consell Diocesà de Madrid i transforma la vocalia social diocesana en un autèntic Secretariat Social, rere el seu somni de tornar Crist als pobres, al món obrer. En paral·lel continua la seva formació religiosa fent els tres cursos a l'Institut Central de Cultura Religiosa Superior.

Rovirosa entén que la seva obra i missió és l'HOAC i per dedicar-hi tot el temps i energia deixa la seva feina i es retira al monestir de Montserrat on pensa i escriu el primer full HOAC preparant la Primera Setmana Nacional del moviment, que el setembre del mateix any 1946 aplega més de 300 obrers i significa el començament de l'Acció Catòlica obrera a Espanya.

Diversos actes reivindicatius i celebratius amb militants de l'HOAC.

PUBLICACIONS PER FER ARRIBAR LA VEU DE L'HOAC AL MÓN OBRER

En aquesta Primera Setmana, s'aprova la publicació d'un setmanari obrer. L'1 de desembre

de 1946 surt al carrer *¡Tú!*, periòdic que arribarà a editar fins a 43.000 exemplars. El contingut i el missatge de la publicació, que transmetia criteris evangèlics en una realitat obrera sagnant i ho feia en un to realista i enèrgic,

va provocar que el 1952 fos prohibit per les autoritats civils. Actualment, *¡Tú!* continua sent un de les eines de divulgació i expressió del moviment amb una publicació en paper i una de telemàtica. De fet l'HOAC, des

Les publicacions són un puntal de l'acció de l'HOAC.

PER SABER-NE MÉS:

HOAC

<https://www.hoac.es/>

Ediciones HOAC

<https://www.hoac.es/ediciones/>

GOAC Barcelona-Sant Feliu

<http://goacbarcelona.blogspot.com/>

15 vídeos amb les temàtiques dels nostres compromisos, els àmbits en els quals estem militant:

<https://www.youtube.com/channel/UCHC5gTICboXY7d9DkPNDNfg>

Salillum número 6

<https://acocat.org/mediateca/salillum-n-6>

Militants goacistes en la manifestació del Primer de Maig del 1998

del primer dia, ha donat molta importància a les publicacions i als mitjans de comunicació per fer arribar la seva veu al món obrer. Actualment, a més de *iTú!*, manté una segona publicació periòdica *Noticias Obreras* i té una editorial, Ediciones HOAC.

L'HOAC s'expandeix per totes les diòcesis espanyoles, i també es formen grups de militants a les mateixes empreses com ara al Metro de Barcelona o a la companyia d'aigües de la mateixa ciutat.

Des de 1946 fins ara l'HOAC ha acompanyat la gent del món obrer en els canvis socials, laborals, etc., que ha anat vivint la societat espanyola i catalana des d'una triple vessant:

- Ser al món obrer en la seva lluita per la justícia.
- Prendre part activa en el moviment de renovació eclesial.
- Treballar per la formació de la consciència social i política de dones i homes del món del treball.

Actualment hi ha uns 1.400 militants repartits en grups, presents en vint-i-quatre diòcesis espanyoles. A Catalunya, la GOAC actualment només és activa a les diòcesis de Barcelona i Sant Feliu.

En l'àmbit espanyol hi ha una Comissió Permanent, a Madrid, que atén sis responsabilitats: la de representació (que podríem considerar la presidència), la de formació, la de difusió, la de l'animació del compromís, la de l'animació de la fe i la d'organització i vida comunitària. Se celebra una Assemblea General cada sis anys. Un esquema organitzatiu semblant s'intenta reproduir a les diòcesis.

Per acabar de celebrar aquest 75 aniversari, la GOAC té previst l'11 de febrer de 2022 la presentació d'un llibre amb la història del moviment i una trobada amb exmilitants a Montserrat el 12 de juny.

Com a reptes de futur, Fran Viedma, de la comissió diocesana de la GOAC Barcelona-Sant Feliu, apunta la iniciació i l'extensió per revertir

amb nous membres l'envelliment dels militants actuals i la incidència en el compromís comunitari dels militants responen a la pregunta de què ens demana el món obrer i encarat cap a realitats com educació i famílies, precarietat laboral, dones i exclusió social.

ELS EQUIPS DE DOLOR

Amb aquest nom tan allunyat del políticament correcte actual, els militants de l'HOAC van estendre una xarxa de suport i acompanyament als milers d'obriers malalts en un època que la sanitat pública i gratuïta no era una realitat. Les dures condicions de treball, la falta de mesures de protecció, el poc avanç de la sanitat, etc., portaven molts obrers a patir malalties cròniques en hospitals, sanatoris o cases particulars i allí rebien el suport dels militants de l'HOAC en forma d'ajut econòmic, d'aliments, d'organitzar i celebrar festes, de fer companyia, etc. Però a banda de l'ajuda per part dels sans, es posava en valor el sacrifici i el dolor dels malalts com una altra manera de fer apostolat. Algunes diòcesis mantenen els anomenats equips de dolor, però amb un sentit molt diferent dels seus inicis i amb voluntat no només d'acompanyar sinó també de viure i donar un nou sentit a l'envelliment, la jubilació, la salut, etc.

Una economia amb ànima

«Economy of Francesco» és la proposta del Papa per re-animar l'economia i dotar-la d'un fons més humà. Més enllà del corrent econòmic principal, el neoliberalisme, avui ja s'estan construint alternatives o se'n proposen tal i com ens expliquen els diferents participants en aquest Dossier: el desenvolupament autocentrat, les rendes per als empobrits, l'economia social i solidària, l'economia vegetal i l'economia crítica.

DE LA GLOBALITZACIÓ AL MODEL AUTOCENTRAT

Miren Etxezarreta, versió reduïda amb permís de l'autora publicada originalment a *Kaos en la red*.

El capital sempre necessita expandir-se i el seu domini s'ha ampliat des que el capitalisme es va consolidar com un sistema econòmic. Des del darrer terç del segle XX, la globalització (l'expansió del capitalisme pel món sencer amb el mínim de controls) dominava el món; era l'única estratègia possible i adequada i era anatema oposar-s'hi.

Recentment, però, s'han percebut problemes i ineficiències en la globalització, afegits al pes de Trump i similars (Johnson, Bolsonaro, etc.) i el coronavirus, fins al punt que certs corrents d'opinió esperen que el sistema (sense canviar radicalment) pugui millorar cap a un sistema més solidari i humà. I es busquen alternatives que hi condueixin.

Es proposa aquí potenciar **un desenvolupament autocentrat**, un model econòmic que pugui conduir una societat per aconseguir el benestar per a la majoria de la població i *on tot no depengui del que passi als mercats mundials*. No és un model genuïnament alternatiu ja que roman dins dels límits del capitalisme per fer-lo possible en una aproximació gradual i pretén només millorar les condicions econòmiques i socials de la majoria de la població i que faciliti l'avenç cap a una transformació completa cap a una societat justa. Per això es proposa abandonar el model globalitzador i establir *l'ocupació i la demanda interna com a eix central de l'activitat econòmica*. És a dir, que sigui la satisfacció de les necessitats de la població qui guï l'activitat econòmica del país. Atès que la feina és l'element fonamental que proporciona els ingressos necessaris per a la vida, és l'ocupació el que ha de constituir el punt d'ancoratge central. Els ingressos que aquesta proporcioni generaran la demanda interna que constituirà el vector fonamental que orienti la vida econòmica.

Això no ha de significar que s'ignori l'àmbit exterior, sinó que sigui

orientat i *regulat* (transaccions externes, de capitals, productes i tecnologies) com un element important però complementari de l'activitat econòmica. També pot tenir interès l'estudi de les possibilitats que pugui oferir la integració regional supraestatal (UE, Mercosur...), però sense que serveixi per acabar, novament, en un model que prioritzi la inserció a l'economia mundial a través de la regió.

Dur a terme aquest model requerirà una gran transformació en l'organització econòmica. No n'hi haurà prou de deixar que sigui el mercat (la majoria mercats oligopòlics i controlats per empreses privades d'enorme poder) el que determini les decisions de la vida econòmica de la població, sinó que *un model autocentrat requereix una economia planificada amb un paper subordinat, encara que important, per a l'activitat privada*. Ara bé, requereix una planificació/programació econòmica fortament innovadora i exercida incloent-hi una àmplia representació de les forces socials.

És important precisar que aquest model ni remotament vol implicar una situació xovinista o autàrquica.

Es tracta d'establir unes mesures concretes que constitueixin un eix central per a l'activitat econòmica d'un país, però amb una perspectiva oberta, internacional, solidària, respecte a les persones i els països del món i, així mateix, una *complementarietat* econòmica internacional a través de les relacions globals, però amb l'objectiu central situat en la planificació del benestar de la població.

Aquest model de creixement també suposa situar la distribució de la renda (salaris, fiscalitat i despesa pública) en un lloc prioritari. Aquesta no ha d'estar únicament basada en els ingressos i les despeses individuals, sinó que pot ser més eficient i equitativa si una part substancial es recolza en la creació d'un ampli Estat del Benestar que desenvolupi el consum col·lectiu i assegurui a la població els serveis socials essencials (salut, educació o habitatge), potenciant i ampliant les prestacions socials actuals. Una altra manera de generar la demanda interna seria recorrent a un sistema de transferències públiques que asseguressin a la

població una certa capacitat de compra (renda bàsica universal).

És prioritària una política productiva (industrial i agrària) dinàmica que assegurui *la producció i el subministrament dels béns essencials per a la vida quotidiana*. Així mateix, el subministrament de béns que necessàriament hagin de venir de l'exterior (petroli o altres béns essencials) s'haurien d'assegurar per mitjà de compres externes regulades i negociades.

És fonamental un fort estímul de la investigació i el desenvolupament tecnològic. Que integrin la digitalització de les economies i els seus darrers desenvolupaments, sense que resultin en la precarietat i vulnerabilitat del sistema laboral. Un augment gradual del paper dels treballadors en les decisions clau de l'empresa. S'hauria de prestar una atenció particular a l'estructura empresarial per intentar evitar els greus efectes negatius de les estructures oligopòliques. Aquest model requereix que el capital privat accepti un canvi de plantejaments, però que percebi que les seves possibilitats de

desenvolupament es podrien veure incrementades amb una demanda interna sòlida i estable.

Per a tot això cal l'existència d'un sector públic capdavanter i director de l'orientació de l'economia. Amb una concepció profundament renovada, molt més participativa i controlada socialment, de la democràcia. Suposa també un paper radicalment diferent per al sector públic, de més participació en l'activitat econòmica, actiu i expansiu, generant a través de la despesa i inversions directes, juntament amb incentius a l'actuació privada si és el cas, una gran part de la demanda.

Els salaris han de cobrir les necessitats i condicions de vida del treballador amb dignitat i distribuir els fruits dels avenços productius, fins i tot en els salaris més baixos. Cal ser conscient que en les condicions actuals de producció les necessitats de treball directe disminueixen constantment, cosa que obliga a plantejar-se quins poden ser els criteris i mecanismes adequats per a la distribució del producte social en el futur.

Una economia amb ànima

Text: **Diverses autories** / Fotografies: Càritas diocesana de Barcelona i XES

Un crit d'atenció sobre les noves formes d'activitat econòmica que no corresponen al treball assalariat tradicional i s'han generat des de final del segle XX. Són activitats autogenerades, directament vinculades al mercat. Aquestes múltiples formes estan conduint a la *dessalarització formal dels treballadors*, sense els drets socials que els corresponen.

Aquest model obliga a plantejar-se també un nou model de consum, cosa que implicaria alhora un canvi en els béns produïts. Dins un gran respecte a la llibertat individual, pensem d'estimular el consum d'una societat més solidària, adreçat a cobrir les necessitats que es plantegen en una societat avançada, respectant la natura, valorant molt més el desenvolupament personal que no pas l'acumulació creixent de béns, menys obsessionada per l'ultraconsum indiscriminat i il·limitat.

Davant d'aquest tipus de models, sovint s'assenyala que no són possibles, que constitueixen una *utopia* (per descomptat, en sentit pejoratiu), que la nostra integració a l'economia mundial ho impedeix. Les propostes han de ser viables perquè siguin vàlides, és clar. Així doncs, un programa econòmic veritablement alternatiu només es podrà establir a partir d'una composició de forces socials i

polítiques que doni suport a aquesta opció, tant per mitjà de les formes organitzades tradicionals, com per fórmules noves i imaginatives des de la base. Probablement, això requereix construir des de fora del poder una força capaç de disputar-lo davant de la resistència tenaç dels que gaudeixen de la situació actual i les seves tendències.

ELS DRETS DE LES PERSONES VULNERABLES ES DEFENSEN GOVERN I QUI GOVERNI

Diosdado Toledano, representant de la Comissió Promotora de la RGC

La lluita per superar la pobresa provocada pel sistema econòmic té diversos fronts: distribuir la riquesa i el treball mitjançant la reducció de la jornada laboral sense reducció del salari, la derogació de la legislació que ha facilitat la precarietat laboral, la creació d'ocupació digna i estable i el compliment dels drets socials, en particular de les prestacions socials que garanteixen uns mínims de vida digna, com és el cas de la Renda Garantida de Ciutadania a

Catalunya (RGC) i de l'Ingrés Mínim Vital a Espanya (IMV).

Abordem a continuació les principals característiques, els problemes observats en la seva implementació, l'encaix entre aquestes prestacions i, finalment, donem la nostra opinió respecte de l'expectativa creada per la prova pilot de la Renda Bàsica Universal que posarà en marxa el Govern de la Generalitat.

Què és la Renda Garantida de Ciutadania (RGC)?

La Llei 14/2017 del 20 de juliol del 2017 regula la RGC. Aquesta prestació social és un dret subjectiu i no se'n pot limitar la implementació via pressupostària. Una de les condicions en l'aplicació d'aquesta llei és no rebutjar una oferta de treball en condicions legals per aquelles persones en circumstàncies d'edat i salut per treballar. A la disposició addicional tercera de la llei també s'estableix el dret subjectiu per complementar les ajudes, pensions no contributives i prestacions estatals en la quantia necessària per assolir el llindar de la RGC.

La quantia de la prestació està vinculada a l'Indicador de Renda de Suficiència de Catalunya (IRSC); en el cas d'una sola persona és el 100% de l'IRSC o 664 euros/mes; la

segona persona de la unitat familiar el 50% de l'IRSC o 332 euros/mes, la tercera i quarta persona 100 euros/mes, amb el límit per a la unitat familiar de cinc persones de 1.208 euros/mes o 182% IRSC.

El requisit principal per accedir a la prestació és la manca d'ingressos respecte del llindar de la quantia de la prestació durant els dos mesos anteriors a la sol·licitud.

Problemes observats en la implementació de la llei RGC, causes

La implementació de la llei ha estat objecte d'importantes restriccions per part de la Generalitat que impedeixen donar una cobertura del 100% a la població amb privació material severa a Catalunya, 478.776 persones el 2020, segons IDESCAT. En efecte, al web del Departament de Drets Socials el mes d'octubre del 2021, s'indicava que 169.473 persones eren beneficiàries de la RGC i del complement de pensions no contributives, és a dir, el 36% de la població amb pobresa severa i el 8,3% de la població en risc de pobresa (taxa AROPE).

Aquestes restriccions que incompleixen la Llei 14/2017 han estat objecte de milers de recursos i centenars de demandes davant dels tribunals. El Decret del Reglament incompleix la llei i ha motivat la presentació d'una demanda. S'hi ha d'afegir la congelació de l'IRSC des del 2010 i la devaluació del poder adquisitiu de l'RGC... En conclusió, el govern de la Generalitat ha restringit de manera injusta la implementació de l'RGC amb l'objectiu de retallar la despesa econòmica d'aquest dret social.

L'Ingrés Mínim Vital (IMV)

El govern d'Espanya a través del Reial decret llei 20/2020, del 29 de maig, va establir l'IMV per garantir un ingrés mínim a les persones i les llars en situació de vulnerabilitat. Aquesta prestació està gestionada per la Seguretat Social, pendent de la transferència de la gestió a les comunitats autònomes (el País Basc la tindrà transferida a principi del 2022). La quantia de la prestació és de 469,93 euros/mes per a una persona i 1.033,85 euros/mes per a una unitat de convivència formada per dos adults i tres o més menors o tres adults i dos o més menors o per quatre adults i un menor. Actualment el projecte de llei de l'IMV es troba en tràmit parlamentari, i des dels moviments socials s'han aportat diverses esmenes, entre les quals escurçar el període de carència d'ingressos de dotze mesos abans de la sol·licitud a només dos mesos.

Tot i això, la seva implementació ha causat una gran decepció. L'anunci pel govern que donaria cobertura a 800.000 llars i 2.200.000 persones vulnerables ha quedat desmentit per la realitat. El mes de setembre del 2021 només 337.000 llars i 800.000 persones tenien concedida la prestació, mentre que 888.000 sol·licituds havien estat denegades. A Catalunya només havien estat aprovats 28.285 expedients i 107.108 havien estat denegats. Aquestes dades posen en evidència l'escassa cobertura de l'IMV entre la població en pobresa severa d'Espanya, el 23,17% aprovats sobre un total de 1.453.652 expedients i a Catalunya el 17,22% aprovats sobre 164.199 expedients de sol·licitud.

A Catalunya, el caràcter subsidiari de la RGC respecte de les

prestacions socials de l'estat, en aquest cas l'IMV, afegeix dificultats per tramitar-les en no estar transferida la gestió de l'IMV. Actualment, tota persona que sol·liciti la RGC, ha de sol·licitar prèviament o de manera paral·lela l'IMV. En cas de ser aprovat l'IMV a les persones sol·licitants, també s'hauria de concedir, en el major nombre de casos, el complement fins a assolir el llindar de la RGC. Així mateix, aquelles sol·licituds amb ingressos superiors al llindar de l'IMV, però inferiors al llindar de la RGC, encara que no els sigui concedida la prestació de l'IMV tindrien dret a la prestació de la RGC en la quantia corresponent. De nou, juntament amb els problemes d'una arquitectura legal de l'IMV manifestament millorable, ens trobem amb la voluntat escassa del govern de l'Estat d'implementar amb generositat l'IMV per assolir la taxa de cobertura prevista inicialment, així com complir el pressupost de 2.728 milions fixat per al 2021 i que a data de final de setembre només se n'havien executat 1.402 milions d'euros.

La Renda Bàsica Universal (RBU)

Segons la RBU tota persona, independentment del seu nivell d'ingressos i de disposició o no a treballar, té dret a una prestació econòmica bàsica. Fins avui ha estat objecte de proves pilot a Finlàndia i a l'Ajuntament de Barcelona, sense que s'hagin traduït en lleis o normes d'aplicació permanent. A Catalunya hi ha el compromís d'impulsar una prova pilot com a resultat de l'acord d'ERC amb la CUP per facilitar el seu suport a la formació de l'actual govern de la Generalitat.

Més enllà de les bones intencions, aquesta idea té seriosos obstacles per convertir-se en llei. En primer lloc, la viabilitat econòmica, si multipliquem el nombre d'habitants de Catalunya, 7,7 milions x 12 mesos x per una quantia econòmica semblant a la RGC de 664 euros, ens dona un cost anual de 61.353 milions d'euros, xifra molt superior als actuals pressupostos de la Generalitat. La proposta de finançar-lo amb un gran increment de la fiscalitat xoca amb l'oposició reiterada de la majoria parlamentària a incrementar la fiscalitat en pressupostos anteriors. D'altra banda, aquesta idea no gaudeix de prou consens social i genera gran preocupació als governs pel seu efecte crida.

La prova pilot de la RBU a Catalunya no ha de servir al govern de la Generalitat per fer volar coloms i tapar la seva responsabilitat en el greu incompliment de la llei de la RGC per retallar la despesa social en detriment dels drets de les persones vulnerables. L'import de la nòmina de la RGC del mes de setembre reconeguda per l'administració de la Generalitat és de 44 milions d'euros, si fem una projecció anual arribaria als 500 milions d'euros. Aquesta quantitat encara queda molt lluny de les estimacions inicials dels impulsors de la Iniciativa Legislativa Popular de més de 1.500 milions d'euros l'any per donar una cobertura que s'aproximés al 100% de la població vulnerable.

Cal defensar el ple compliment de les lleis RGC i IMV i avançar en la millora del compliment sobre la base de l'experiència. Les persones vulnerables no poden esperar.

UNA ECONOMIA AMB COMPROMÍS SOCIAL COMUNITARI

Anna Fernández Montes i Guillem Subirachs Mancebo, membres de la Xarxa d'Economia Solidària (XES)

Fa un any, a l'informe *L'impacte de la covid-19 sobre l'economia social i solidària*, vam analitzar les respostes que l'Economia Social i Solidària (ESS) havia articulada i impulsat per fer front a l'emergència social i sanitària, especialment en els moments més durs la pandèmia. En aquella anàlisi destacàvem que el teixit de l'ESS va demostrar resiliència econòmica i laboral i, sobretot, una gran capacitat per impulsar respostes col·lectives a la crisi, especialment en tres grans àmbits: l'acció sociopolítica, la vinculació i suport a la comunitat i la intercooperació i la construcció de mercat social.

A les conclusions de l'informe ens preguntàvem, també, quina continuïtat tindrien les diferents iniciatives i, per tant, com evolucionaria el compromís social i comunitari de les empreses i entitats de l'ESS. Ara, un any després i amb el context de crisi en una fase diferent però plenament vigent, a la XES hem publicat *l'Informe de l'Estat del Mercat Social català 2021*. Basat en les dades de Balanç Social i Pam a Pam, que ens permeten tenir una fotografia de l'any 2020 sencer, hem pogut aprofundir-hi i començar a donar resposta a aquestes preguntes.

En aquest context pandèmic s'ha posat més en relleu que

mai la necessitat d'articular-nos políticament en favor d'una transició ecosocial amb justícia social i de ser subjectes actius de les respostes comunitàries. A punt d'acabar 2021 podem continuar afirmant que el compromís social i comunitari segueix plenament vigent entre les iniciatives de l'ESS.

L'ESS té una mirada anticapitalista i transformadora

D'entrada, un fet destacable és que un 74% de les organitzacions que han fet el Balanç Social han participat en campanyes i/o articulacions polítiques per a la transformació social que tenien com a objectiu la incidència política. Pràcticament dues de cada tres s'han adherit a campanyes i n'han fet difusió, i, a més, pràcticament la meitat han impulsat campanyes o hi han participat activament. Però, a més, també podem afirmar que a més del seu caràcter sociopolític, l'ESS té una mirada anticapitalista que treballa per contribuir a erradicar les injustícies inherents al sistema dominant i alhora per la construcció d'alternatives.

L'ESS no és una economia especulativa sinó que està estretament vinculada amb les persones, la comunitat i els territoris

Les dades que presentem a l'informe així ho reflecteixen, ja que un 85% de les organitzacions ha participat en alguna en activitat del territori: ja sigui campanyes i reivindicacions, la festa major, activitats dins el calendari popular o en iniciatives conjuntes amb altres agents. A més, si fa un any destacàvem la capacitat de les economies comunitàries d'emergir

ràpidament i donar resposta a necessitats sociocomunitàries, enguany les dades completes del 2020 ens permeten afirmar que un 63% de les entitats ha participat de manera activa en algun dels aspectes que vinculem a les economies comunitàries i que les xarxes comunitàries de suport mutu —amb una participació significativa d'organitzacions de l'ESS— s'han consolidat com una eina bàsica per a l'autoprotecció col·lectiva.

Les relacions no competitives defineixen l'ESS

Ens trobem en un context en què cada vegada més organitzacions aposten per relacions no competitives. D'una banda, per generar un nivell d'escala més gran en projectes socioeconòmics. En són un exemple espais de cotreball, com la Comunal, el Grup Ecos o Núria Social. O projectes per mancomunar serveis logístics, com Les Contrabandistes, la Zona o la Xarxa Pagesa. O pols cooperatius sectorials, com Batec o el Bicihub. O els pols cooperatius territorials. D'altra banda, a més, també trobem

cada vegada més iniciatives per generar espais al voltant d'objectius polítics o socials. En aquest sentit, la XES té un paper important com a espai per a la intercooperació sociopolítica. Segons les dades del Balanç Social d'enguany, el 27% de les organitzacions diuen participar en comissions sectorials o temàtiques de la XES (en què destaquen especialment les comissions d'ecologia i d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús), i el 26% en xarxes locals. Així doncs, si fa pocs anys, la XES era el principal —i, pràcticament, l'únic— espai des del qual s'impulsava la intercooperació i la construcció de mercat social, el paisatge avui és el d'un ecosistema ric i divers, amb nous actors i eines rellevants.

Al llibre *L'economia solidària en 100 paraules*, publicat l'any 2017 per Icària, en Jordi Garcia Jané afirmava que «la gran fortalesa de l'ESS és que no es tracta de cap elucubració teòrica ni de cap ideal abstracte, sinó d'una realitat palpable. L'economia social i solidària és crítica pràctica al capitalisme productivista i patriarcal». Les dades no fan més que confirmar-ho.

PLANT ECONOMY: UN NOU MODEL D'ECONOMIA VEGETAL

Bernat Sellarès és gerent de la Facultat de Filosofia de la Universitat Ramon Llull i de l'Ateneu Universitari Sant Pacià. És també professor d'Història del pensament econòmic i polític al grau en Filosofia, Política i Economia (UAB i URL), i coordinador d'Economy of Francesco.

L'arbre conserva una esperança: si el tallen, torna a brotar, no para de treure llucs. Fins si l'arrel envelleix a la terra i la soca queda morta a la pols, l'arbre que enuma l'aigua rebrota, treu branques com un plançó.

Job 14, 7-9

Aquest passat octubre de 2021 va tenir lloc la segona trobada mundial d'Economy of Francesco (EoF), el moviment de joves economistes

cruidats pel papa Francesc amb l'objectiu de reanimar l'economia, de donar-li una nova ànima.

El tema estrella d'enguany ha estat la col·laboració d'EoF amb Stefano Mancuso, director del Laboratori de Neurobiologia Vegetal de Florència i un dels pioners de l'anomenada "economia vegetal".

Durant els últims segles la teoria i la pràctica econòmica s'han basat en el que podríem dir un model "animal". Hem entès i practicat l'economia com un sistema on les persones, tal com fan els animals a la jungla, competeixen per sobreviure tot buscant el seu propi interès. L'exemple més paradigmàtic és la idea d'Adam Smith —tergiversada en gran mesura— que quan cadascú cerca el seu interès personal això acaba generant un benefici públic. Per exemple, que el fet que hi hagi pa en un poble deriva de l'interès del forner per aconseguir viure de vendre pa i no pas de la seva bona voluntat.

Però el cert és que hem pres com a exemple el món animal quan aquest només representa el 0.8% de la massa d'éssers vius del món (això és, sumant tots els animals i tots els humans). El món vegetal

(les plantes i arbres), en canvi, representa el 86% d'aquesta massa. Així, el nostre marc mental en economia ha estat modelat per la dinàmica dels éssers vius que maten per sobreviure en comptes de deixar-se inspirar per com viuen els éssers vius autotròfics que, sense matar, es nodreixen incorporant productes inorgànics (CO₂ per exemple).

La proposta sorgida de la sessió d'enguany és, doncs, centrar-nos en què podem aprendre del món vegetal per aplicar-ho a la nostra economia que, no ho oblidem, està matant aquest món vegetal a través de la desforestació i la contaminació derivades del nostre sistema industrial i consumista.

La diferència és clara. Fa 500 milions d'anys les plantes, a diferència dels animals, van prendre la decisió d'arrelar-se, de renunciar a la capacitat de moure's, fet que les va fer incapaces de fugir en el cas que un depredador o un incendi forestal les amenacés. Però d'aquesta feblesa n'han fet la seva força, la seva resiliència, ja que a través d'un sistema descentralitzat (elles respiren i es nodreixen a través de tot el cos i no a través d'òrgans específics) poden resistir de manera que perden fins al

80% del seu cos continuen vivint i creixent tot rebrotant. En un animal, en canvi, només cal el col·lapse d'un sol òrgan perquè mori.

Una primera lliçó que ens mostra el camí per construir institucions econòmiques més resilientes a través de l'horitzontalitat, de la descentralització. Abandonar models empresarials excessivament jerarquitcats i donar la confiança (i el vot!) a cada braç, a cada departament, en definitiva, a cada persona en comptes d'imposar una decisió a vegades massa allunyada del dia a dia.

Però a aquesta implicació directiva cal afegir-hi l'horitzontalitat pel que respecta als drets de propietat i de distribució de la riquesa, sobretot en el món empresarial. Seguim perpetuant models de propietat del segle XIX quan sabem que models com el cooperatiu són capaços d'implicar més les persones en el projecte i construir realitats econòmiques democràtiques i inclusives. Potser perdem rapidesa en la presa de decisions, però respirar amb tot el cos tal com ho fa una planta ens fa més resilientes: la desaparició d'una part de l'organització (la fallida d'una fàbrica o la mort del propietari) no comprometen el futur.

Però aquesta resiliència és en gran part fruit d'una realitat encara més important que la descentralització: la cooperació, la comunitat. Sabem que quan un arbre és tallat i del qual només queda la soca aquest és capaç de rebrotar i continuar vivint. Doncs bé, això és possible gràcies al fet que els arbres del voltant comparteixen nutrients, aigua, informació a través de les arrels del subsol tot ajudant l'arbre caigut o tallat a continuar vivint.

Això ens interpel·la a deixar d'entendre la realitat econòmica com a una constant competició (entre treballadors, entre empreses, entre estats) per passar a concebre la l'economia com una possibilitat o, millor dit, com una realitat de cooperació i col·laboració (*co-laborare*, treballar plegats). D'entendre l'autoritat en el seu sentit etimològic d'*exousia* (ex 'fer sorgir', i *ousia* 'substància' o 'essència') en què la persona amb veritable autoritat és aquella que sap treure el millor d'una persona i no aquella que se li imposa.

La proposta compartida aquest any a EoF, la qual ha estat presentada a la 26ª Conferència del Canvi Climàtic de les Nacions Unides a Glasgow, és que els arbres no només poden ser el nostre model teòric i pràctic sinó que ells mateixos poden ser la solució a la nostra actual crisi ambiental. Reconeixem que la transició de model energètic és indispensable, però aquesta pot ser massa lenta per evitar danys irreversibles al medi. Així, la solució de la nostra generació podria consistir a plantar un bilió d'arbres al món, ja que això compensaria les emissions captives i actuals de CO2 que causen l'efecte hivernacle i el canvi climàtic.

Els arbres poden ser la nostra inspiració i, també, la nostra salvació.

MOLTES PERSONES PETITES A LLOCS PETITS, FENT COSES PETITES, PODEN TRANSFORMAR EL MÓN

Salvador Martínez Millán

Vivim en un món en una crisi profunda, en un context de globalització econòmica d'un sistema capitalista que imposa les seves regles. Un sistema depredador, basat en la lògica de l'acumulació, al qual només importa l'ànim de lucre i l'acumulació, font de desigualtat, injustícia, precarietat, pobresa, discriminació i mort. A més de dominar l'elaboració dels productes i la distribució, aquest sistema estén la seva lògica al camp de l'armament, la indústria alimentària, la salut, la cultura i l'ensenyament, absorbint àmbits en els quals la seva intervenció és criminal, ja que l'alimentació, la salut i l'educació, com a drets intrínsecs de la persona, no haurien de ser objecte de negoci.

Un sistema capitalista en què les grans companyies i multinacionals controlen l'àmbit polític i amb la instauració, el desenvolupament i el foment de la ideologia neoliberal en els estudis universitaris (dissenyant el model econòmic que s'ha d'estudiar), difonent i promovent una *indústria de l'oci* que individualitza i aïlla, promovent uns valors immediats i de satisfacció ràpida de necessitats induïdes, promovent la cultura de la competitivitat, de l'agressivitat, del consum sense mesura, del

canvi continu. Aquests valors són els necessaris per a una política econòmica agressiva, una llei de la selva en l'àmbit laboral, i alimenten l'ànima capitalista: ser competidor, agressiu, individualista, consumista, buscar el benefici ràpid.

Es tracta de posar al servei d'aquest afany malaltís d'acumulació tot el que estigui al nostre abast (planeta, animals, aigua, aire). Així, hem ajudat tant la natura, que *ens dona les gràcies* amb el canvi climàtic, amb el desastre ecològic. Aquest sistema és a l'origen de la necessitat de milions de persones de fugir de les seves terres per buscar una vida millor i, en aquesta recerca desesperada, morir ofegats al mar o acabar en un camp de refugiats.

Sistema capitalista que encoratja en l'àmbit laboral i en les consciències dels treballadors i treballadores la individualització, la desideologització, la despolitització. Ara l'empresari s'està substituint per algorismes, que justifiquen l'atomització dels treballadors, es vol eliminar la relació laboral, es difumina el centre de treball...

I al centre de tot això, en el nostre mode de vida confortable, europeu, de classe mitjana, tot funciona perquè, imperceptiblement, allò *secundari*, allò que NO és productiu, allò invisible està perfectament assignat a la dona: la cura de les persones, l'acompanyament de la gent gran, l'alimentació i la cura dels petits, la gestió del quotidià. Separant així el món productiu del reproductiu i de la cura, el sistema tanca el cercle i el perfecciona.

Però malgrat aquesta anàlisi, tots els participants del curset sobre

Economia Crítica (Casal Marianao, abril 2019) també hem constatat que LA TRANSFORMACIÓ D'AQUEST MÓN ÉS POSSIBLE.

EN L'ÀMBIT PERSONAL

- * Tots tenim capacitat d'intervenir en els nostres àmbits propers i concrets. Aquestes accions ens transformen a nosaltres mateixos, a les persones que la reben i a l'àmbit on es realitzi.
- * Cal modificar rutines, canviar costums, incorporar a la nostra vida quotidiana aspectes que repercuteixin en la cura del medi ambient i a donar alternatives a la gestió energètica: el reciclatge dels residus, el canvi de companyies elèctriques a cooperatives elèctriques, el canvi d'entitats financeres a d'altres que no especulin amb la indústria bèl·lica o altres.
- * Cal canviar les nostres tendències de consum. Hem de reduir-lo, experimentar viure amb més poc, ser ecològic i de proximitat en el nostre consum d'aliments.

EN L'ÀMBIT COMUNITARI PROPER

- * Recuperar el que és comunitari, social, col·lectiu, solidari, gratuït,

fomentant espais de celebració, de compartir experiències, de vida associativa veïnal.

EN EL POLÍTIC

- * Avançar en la transformació de la democràcia representativa cap a una major democràcia participativa, creant fòrums de debat, assemblees populars, fòrums de control i seguiment de les institucions, dels partits polítics i dels representants elegits. Participar en els àmbits propers de la política, des de l'àmbit municipal.
- * Proposar als partits polítics que es comprometin a lluitar per mesures de control financer, com ara: imposar un percentatge sobre les transaccions financeres (taxa Tobin); control legal de les operacions i productes financers; eliminació dels paradisos fiscals; eliminació de les societats d'inversió de capital variable (SICAV); auditoria parlamentària del deute exterior i anul·lació del deute il·legítim.

EN EL MÓN DEL TREBALL

- * Democratitzar el món del treball, potenciar el cooperativisme com a alternativa real d'economia social i solidària.

- * Reivindicar la jornada setmanal de 35 hores amb el mateix salari i fer que els sindicats ho incorporin als seus programes.

- * Equilibrar la realitat del treball amb el contracte laboral. Si la feina és continuada, no es justifica un contracte de durada determinada. Eliminar la temporalitat a la contractació.
- * Eliminar les Empreses de Treball Temporal.
- * Potenciar la Seguretat Social, cotitzant pel que realment es retribueixi, eliminant els límits màxims de cotització i elevat, així mateix, la mitjana de les pensions.
- * Modificar l'Estatut dels Treballadors, recuperant-ne el caràcter de defensor dels drets del treballador. Recuperar l'àmbit de la negociació col·lectiva sectorial, eliminant la possibilitat de desvinculació dels convenis per part de les empreses.

- * Recuperar el control administratiu dels expedients de regulació i d'extinció d'ocupació.

EL GRA DE MOSTASSA

**ALLÒ QUE ÉS PETIT
DONA FRUIT I FA REAL
I PRESENT EL FUTUR
DIGNE QUE VOLEM PER A
TOTHOM**

Manolo Varo Arjona, consiliari d'ACO de la diòcesi de Còrdova

Ens posem en presència de Jesús.
Fem silenci i disposem-nos a
escoltar-lo.

EVANGELI (MT 13,31-32)

Els proposà encara una altra paràbola: “Amb el Regne del cel passa com amb el gra de mostassa que un home va sembrar en el seu camp: la mostassa és la més petita de totes les llavors; però, quan ha crescut, es fa més gran que les hortalisses i arriba a ser un arbre; fins i tot venen *els ocells del cel a fer niu a les seves branques*.”

REFLEXIÓ

Intentem fer una lectura creient i evangèlica de la realitat que vivim. Aquesta paràbola del gra de mostassa ens pot servir per a la nostra actualitat.

La llavor de mostassa té les característiques següents:

- 1.- És una de les llavors més petites, gairebé no es veu.
- 2.- A la llavor hi ha concentrada tota la vida, la creativitat, l'herència, les qualitats, la vitalitat del que serà la futura planta.
- 3.- Si es queda al graner no serveix per a res, com a molt perquè se la mengin els ocells.
- 4.- Si se sembra a la terra es podreix, es perd. Però, estant amagada sota terra, continua treballant, alimentant-se, creixent fins que emergeix a flor de terra.
- 5.- Creix molt i molesta, i inquieta les altres plantes. És com una cosa molesta que sempre torna a sortir. Encara que li ho impedeixis, que la tallis..., torna i torna a sortir...
- 6.- I es fa un arbre gran, amb moltes branques i fulles.

- 7.- Els ocells se senten acollits en aquest arbre que prové d'una cosa tan petita. Fa ombra, dona vida, niu, protecció, aixopluc a molta gent.

Jesús es fixa en el gra de mostassa com a imatge del Regne de Déu, que és en el nostre interior i en el de tota la humanitat.

Contemplem la nostra vida i la nostra societat:

- 1.- Cada persona té unes qualitats, uns valors, uns dons, un temps, una vida..., donada per Déu. En cadascun de nosaltres hi ha una vitalitat, una creativitat, una experiència, una història..., que pot restar només en nosaltres, en el nostre jo, en la nostra autoestima. Llavors, però, normalment, com passa amb la persona de l'evangeli que va amagar el seu talent, no fructifiquen. Només quan som capaços de posar els talents a disposició dels altres, encara

que de vegades sembli que ens desmuntem o ens sentim buits, és quan de debò creixen, augmenten i fructifiquen.

També a la nostra societat, al nostre voltant, totes les persones, fins i tot les que semblen més insignificants, tenen qualitats, valors, creativitat, vitalitat..., que cal descobrir i ajudar que aflorin per al servei de tothom.

- Pensem en les nostres qualitats, els nostres dons..., donats per Déu. Donem-ne gràcies al Pare. Què en fem? Els posem al servei dels altres o els utilitzem per a la nostra autoestima o per a prosperar? Pensem en fets i actituds concrets. Què hem de canviar o potenciar? Demanem a Jesús que ens hi ajudi.
- Mira al teu voltant. Veus i valors les qualitats i coses bones dels altres? Els ajudes que creixin? Recorda fets concrets de persones.

2.- És veritat, som pocs, petits, de vegades vivim la impotència i l'escepticisme, pensem que no hi ha res a fer davant els grans problemes de la humanitat, que el que fem és poca cosa i serveix per a poc.

Però la veritat és que cadascun de nosaltres des del lloc on som intentem sembrar en els nostres ambients (família, feina, escola, AFA, ONG, ONGD...) fruits de solidaritat, de respecte, de fraternitat, d'estil de vida alternatiu... Tractem juntament amb d'altres de canviar alguna cosa del nostre voltant.

Moltes accions, actituds i valors nostres, i d'altres persones i grups, són petits i gairebé no se'ls veu. Però allò que és petit dona fruit i fa real i present el futur digne que volem per a tothom. Amb dificultats, amb problemes, sent incompresos i sentint-nos dir sovint que som ximpls i que ho deixem estar perquè fem nosa. Però tirem endavant, sobrevivim i continuem.

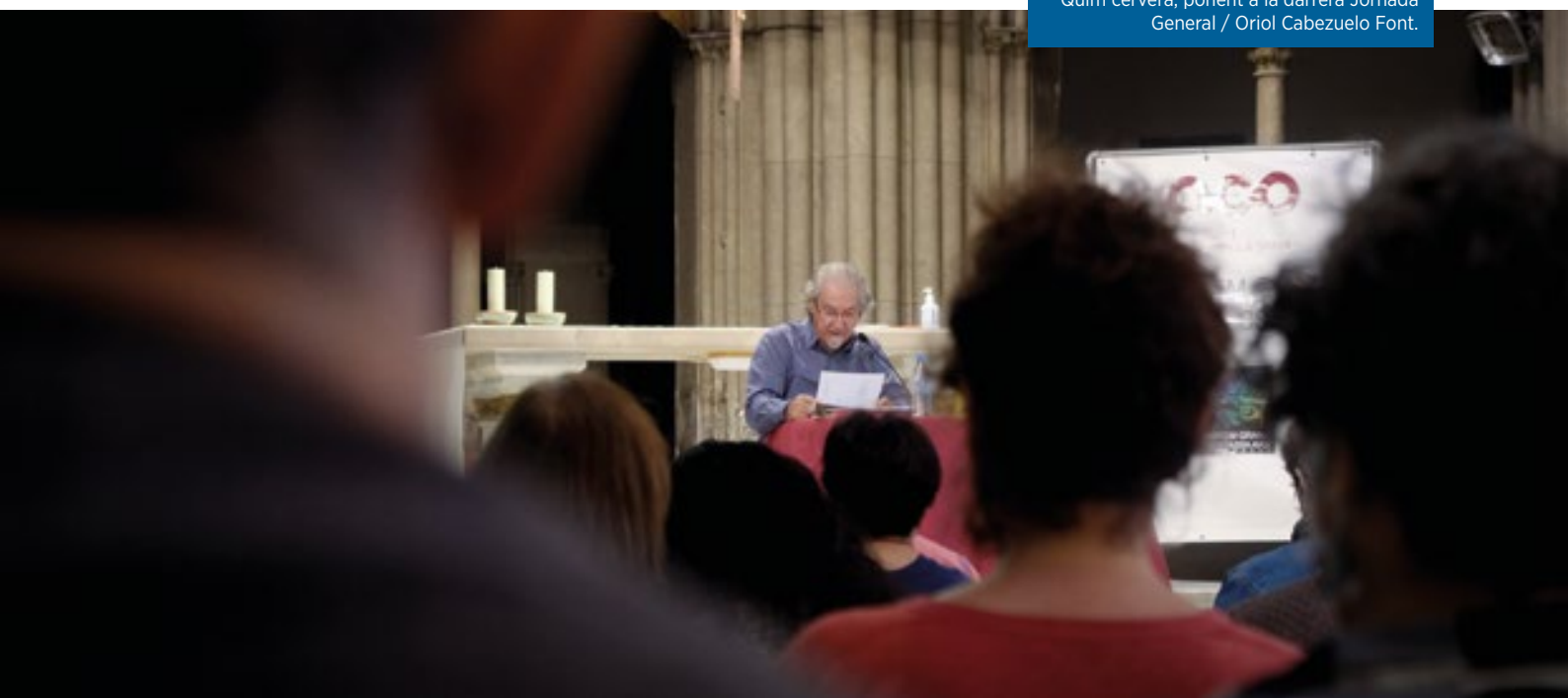
- Pensem en el nostre esforç i treball en els ambients on ens trobem. Els nostres petits èxits i també els nostres fracassos, dificultats, reaccions de la gent. Com els anem solucionant? Com ens sentim?

- Recordem fets i persones concretes. Preguem per elles al Pare.

3.- I comptem amb la presència i la vida de Jesús. Amb la gran esperança que neix de l'experiència de la Resurrecció. Ell farà que el nostre pobre esforç fructifiqui. És aquest Regne de Déu que ara apareix com a petits grans de mostassa, que Ell farà créixer i convertir-lo en el Gran Arbre que acollirà tota la humanitat i tota la creació.

Acabem sentint la presència de Jesús en nosaltres, en les persones, en la història, en els gestos que fan present el Regne. Revifem la nostra esperança.

Quim cervera, ponent a la darrera Jornada General / Oriol Cabezuelo Font.

DONAR LA MÀ PER SORTIR DE L'ATUR I LLIURAR-SE DE L'ESTIGMA DE LA PRESÓ

APROXIMACIÓ ALS DOS PROJECTES QUE HAN REBUT L'APORTACIÓ SOLIDÀRIA DE L'ACO DEL CURS PASSAT

MÉS DE QUARANTA ANYS AJUDANT A CREAR OCUPACIÓ DIGNA. ACCIÓ SOLIDÀRIA CONTRA L'ATUR ASCA

Acció Solidària Contra l'Atur és una fundació sense ànim de lucre impulsada a principis dels anys 80 per un grup de persones que volien actuar davant la crisi econòmica severa que afectava bona part de la gent treballadora i el 4 de març de 1981 naixia l'entitat amb el lema «Cal que les paraules es transformin en fets ara mateix». Es va crear i es va començar a gestionar un fons econòmic de solidaritat provinent de donacions privades per a ajudar persones aturades a crear-se un lloc de feina que els donés una oportunitat real de tornar a començar.

Durant aquests quaranta anys ens hem anat adaptant a la societat canviant, però el nostre objectiu

lluitar contra l'atur malauradament ha continuat vigent perquè sempre ha seguit sent necessària. De l'inici ençà s'han succeït diverses crisis econòmiques i sempre ha estat imprescindible la nostra tasca per a ajudar les persones que, per una raó o altra, han perdut la feina o en

tenen una de precària que no els permet tenir una vida digna.

Actualment ens trobem en un moment de precarietat especialment greu, generat per la pandèmia de covid, en què la pobresa, el treball precari i l'exclusió

Lourdes Ramírez, de Salou, ha obert a Gavà un centre d'estilisme animal, El Hada de los Animales.

social estan augmentant, malgrat que les xifres oficials diuen que l'atur es redueix. Més que mai és necessària la nostra tasca. Des de la fundació continuem treballant cada dia per ajudar amb préstecs sense interessos a crear i/o a consolidar llocs de treball. Ajudem tant projectes d'autoocupació com entitats o cooperatives que presenten projectes d'emprenedoria que creen llocs de feina estable i digne, perquè creiem que el treball i una remuneració digna són drets bàsics i essencials.

Des de la nostra creació fins al desembre de 2020 hem concedit un total de 19.340.000 € en préstecs sense interessos, cosa que ha permès crear 16.355 llocs de treball.

L'equip humà d'ASCA el formen quaranta-set persones voluntàries i quatre de contractades, a part

de totes les persones i entitats que col·laboren amb nosaltres fent aportacions econòmiques, essencials per a poder continuar ajudant a crear llocs de treball digne.

Seguim «lluitant contra l'atur amb la creació de treball digne».

La Laura Catalina Martínez, de Barcelona, ha obert MiaPia, un taller de disseny i confecció de gorres per a sala d'operacions, màscares i altres complements.

La Comissió avaluadora de préstecs que es reuneix setmanalment a ASCA.

En Juan Miguel, de Barcelona, va decidir muntar un taller de reparació de bicicletes, La Bici Rota.

La M. Mar Carmona ha agafat el traspàs d'una parada d'aviram i productes derivats al mercat de La Florida de l'Hospitalet de Llobregat.

FUNDACIÓ PROLIBERTAS SEMBRANT LLIBERTAT

**Antonio Jiménez Fuentes,
director general**

«Amb el Regne del cel passa com amb el gra de mostassa que un home va sembrar en el seu camp: la mostassa és la més petita de totes les llavors; però, quan ha crescut, es fa més gran que les hortalisses i arriba a ser un arbre; fins i tot venen *els ocells del cel a fer niu a les seves branques.*» (Mateu 13,31-32)

Sembrar, l'Església està cridada a sembrar, encara que siguin grans de mostassa. No és el nostre esforç qui farà germinar aquesta llavor, no són les nostres organitzacions les que faran créixer aquest germen, no serà finalment l'Església qui recol·lectarà el fruit. Els fruits són fruits de l'Esperit, que fa germinar i créixer la llavor plantada.

És en aquest context que PROLIBERTAS aposta per sembrar LLIBERTAT, i acompanyar en el procés en què la persona en exclusió culli aquest fruit d'autonomia i dignitat, acompanyar també és fer denúncia social, reivindicar una justícia social que faciliti una veritable vida en llibertat a totes les persones.

Els programes d'inclusió Juan de Mata i Juan Gil, a Antequera, només són això, un exercici de sembra, de suport, d'obertura de portes. Una aposta per la llar com a espai de creixement, de la convivència com a eina de superació. Un ancoratge en la formació, en la capacitat, perquè aquesta inserció sigui real, social i laboral.

Uns programes d'inclusió en què participen persones que són a la presó o hi han estat; les bardisses de la reincidència i les pedres de l'estigma social dificulten aquesta

sembla, però la LLIBERTAT de vegades, s'obre pas, enguany per a vint-i-quatre persones.

Migrar per buscar una vida millor, per escapar-se de conflictes, moltes vegades a l'adolescència, és actualment un dret perseguit, calumniat, des d'una miopia curtermista i egoista de la nostra societat. El programa Juan de Mata treballa per dignificar aquest dret, acompanyar en aquest camí cap a una millora de la vida, oferir i buscar oportunitats per a les trenta-dues persones que hi han passat.

L'ajuda, la contribució a aquesta sembra, és benvinguda i agraïda, és necessària. Gràcies per ajudar-nos a seguir #sembrandoLIBERTAD.

PROLIBERTAS és una fundació, creada l'any 2001 a Antequera (Màlaga) per l'Orde de la Santíssima Trinitat i dels Captius, que neix amb l'objectiu de lluitar contra l'exclusió social, acompanyant tota mena de persones en exclusió que tenen algun tipus de necessitat i que no tenen mitjans propis per a solucionar-lo.

PLÀSTIC OMNIPRESENT

LA REDUCCIÓ DEL CONSUM DE PVC ÉS UNA DE LES PRINCIPALS BATALLES MEDIAMBIENTALS

Entitats com Greenpeace o Amics de la Terra advoquen per posar en marxa un Sistema de Retorn d'Envasos Thirdman, de Pexels.com.

Per Joan Manel Mayordomo

Els plàstics d'un sol ús han esdevingut amb el temps un producte massa present a les nostres vides, així com un dels residus més difícil de gestionar i un gran problema mediambiental. És una realitat que es fa molt palpable en la nostra compra, que s'omple exageradament d'envasos i embolcalls de tota mena. Actualment estem envoltats de plàstic, un element imprescindible en la cultura d'un sol ús, motor de la societat de consum.

Evidentment, la producció i el consum de plàstic d'un sol ús és, en general, un problema, però aquest s'agreuja quan gran part d'aquest plàstic arriba als mars i oceans. Segons les dades de l'Organització de les Nacions Unides (ONU), el darrer any la producció global de plàstics va superar els 500 milions de tones. En el seu darrer informe d'octubre del 2021 alerta que "el plàstic representa el 85%

dels residus que arriben als mars i oceans" i adverteix que per al 2040 aquest volum es triplicarà.

La degradació i desintegració del plàstic en petites partícules d'una mida inferior a 5 mil·límetres dona lloc als que es coneixen com a microplàstics. La seva presència a la natura és fruit del gran volum de plàstics que es fan servir i de la seva utilització intencionada en diversos productes com ara fertilitzants, cosmètics, detergents i pintures entre altres.

Estem envoltats de plàstic, un element imprescindible en la cultura d'un sol ús, motor de la societat de consum

Aquesta és la part menys visible del problema, la gran quantitat de microplàstics que ingerim

per l'aire, l'aigua i fins i tot pels aliments. Els estudis realitzats fins ara relacionen la presència de determinats components plàstics amb diversos efectes sobre la salut, com canvis hormonals, trastorns de desenvolupament, anomalies reproductives i càncer.

Davant d'aquesta realitat sorgeix ràpidament a la nostra ment el plantejament "hem de reciclar més i millor". En general es reconeixen els problemes actuals que sorgeixen de l'excés de plàstic, i es plantegen diverses solucions al respecte. La indústria del plàstic opta per una estratègia amb què passa la responsabilitat a les persones, impulsant el reciclatge com una solució individual a un problema col·lectiu. És imprescindible reciclar, tanmateix abans caldria una aposta valenta i pressionar empreses i institucions per aconseguir reduir i reutilitzar els plàstics. Fa temps que les

entitats ambientalistes alerten i treballen per desplastificar la nostra societat i assolir una reducció dràstica de la fabricació i ús dels plàstics.

Diversos estudis relacionen la presència de determinats components plàstics amb efectes sobre la salut

EXPERIÈNCIES D'ÈXIT PER A REDUIR L'ÚS DEL PLÀSTIC

Al nostre voltant hi ha experiències reeixides de propostes per a la reducció de l'ús del plàstic. Alternatives que poden esdevenir més educatives i col·lectives que el simple (però que ja ens costa) fet de reciclar. Un exemple es

troba en la campanya Mercats Sostenibles que intenta incentivar els compradors a portar de casa tot aquells elements com carmanyoles, tàpers, bosses reutilitzables que evitin l'ús de plàstics. Una campanya que es complementa amb un projecte educatiu d'Aprenentatge i Servei, en què s'involucra alumnes d'ESO perquè descobreixin l'impacte dels plàstics d'un sol ús i es plantegin alternatives de consum més justes i sostenibles socialment i ambientalment.

L'entitat catalana Observadors del Mar duu a terme un projecte anomenat Microplastic Watchers que proposa un programa educatiu de ciència ciutadana que estudia la presència de microplàstics a les nostres platges. Una proposta que permet que els joves s'introdueixin

en l'anàlisi de la problemàtica dels microplàstics en el seu entorn local. D'aquesta manera, s'afavoreix el compromís amb l'entorn en general i amb el medi marí, implicant els alumnes en un canvi d'hàbits i actituds que tindran repercussions de caràcter ambiental als centres educatius i a casa.

Una altra alternativa que sorprèn per la seva radicalitat és la creació el setembre del 2017 del primer supermercat lliure de plàstic de l'Estat, el Yes Future, a Barcelona. Un establiment on es poden trobar a granel espècies, fruita seca, llegums, detergents i productes de neteja en envasos reutilitzables. La idea principal és que la clientela porti els seus recipients reutilitzables i així fer passos cap a les compres 100% lliures de residus.

La indústria del plàstic opta per passar la responsabilitat a les persones, impulsant el reciclatge com una solució individual a un problema col·lectiu
Mali Maeder, de Pexels.com

Entitats ambientalistes com Greenpeace o Amics de la Terra fa temps que advoquen per posar en marxa un Sistema de Retorn d'Envasos (SDDR). Amb aquest sistema es venen els envasos amb un dipòsit econòmic que es recupera en tornar-los a una botiga. En establir-se un valor associat a l'envàs, la ciutadania l'identifica com un recurs i no com a material de rebuig. En els països on s'ha implantat han augmentat els percentatges de reciclatge. És el cas d'Alemanya, on s'ha arribat a un 98% de reciclatge d'aquest tipus de residus.

Finalment, també hi ha un grapat de petites accions que estan a les nostres mans per reduir l'ús de plàstics. Un exemple clar és la reducció de les bosses de plàstic, cada cop més gent va a comprar amb bosses de tela i carrets. A més, és possible dur carmanyoles o envasos reutilitzables per als productes en aquells establiments on es pugui comprar a granel. D'altres opcions són la utilització d'ampolles

reutilitzables per a l'aigua en comptes de les de plàstic o, en la mesura del possible, comprar productes empaquetats amb vidre o cartó.

Durant una setmana gardeu en una bossa a part tots els plàstics, envasos i embolcalls que genereu

Totes aquestes experiències i iniciatives tenen per objectiu desplastificar les nostres societats. Vivim rodejats de plàstics i, sense una acció decidida, és difícil de canviar els nostres hàbits i models de consum per fer-los menys dependents d'aquests residus. Feu la prova: durant una setmana gardeu en una bossa a part tots els plàstics, envasos i embolcalls que genereu.

Juntament amb la lluita per frenar el canvi climàtic, la reducció del consum de plàstic és una de les principals batalles mediambientals.

Reduir el consum del plàstic en el nostre dia a dia és possible, i ho podem aconseguir a partir de petites accions. Com a consumidors, tenim el poder de pressionar els fabricants perquè utilitzin productes sostenibles i respectuosos amb el medi ambient; com també el de pressionar governs i institucions perquè actuïn i legislin en el camí de la reducció de residus.

PER SABER-NE +

Microplastics watchers: <https://www.observadoresdelmar.es/Projects/View/8>

<https://www.mmb.cat/projectes/observadors-de-la-platja/>

Plastívoros: https://justiciaalimentaria.org/sites/default/files/docs/plastivoros_completo_web_sencillas.pdf

Informe ONU sobre contaminació per plàstics: <https://www.unep.org/es/noticias-y-reportajes/comunicado-de-prensa/informe-de-la-onu-sobre-contaminacion-por-plasticos> confirma la necesidad de una acción mundial urgente (unep.org)

El sobreembalatge d'alguns productes alimentaris agreuja el problema / Jonathan Cooper, de Pexels.com.

SUBSCRIU-TE A SALILLUM

Busquem, amb humilitat, contribuir a il·luminar el món del treball i la vida, amb la mirada que Jesús proposa: humanitzant i estimant, comproment-nos amb els pobres i en situacions que ens envolten.

Salillum es publica gràcies a la col·laboració desinteressada de diverses persones que s'ocupen de redactar i corregir textos, il·lustrar i fotografiar. Els costos corresponen a la impressió i enviament.

Rebràs dues revistes a l'any

Ajudaràs a anunciar el missatge de Jesús en el món del treball

SUBSCRIPCIÓ ANUAL (2 NÚMEROS A L'ANY) /SUBSCRIU-T'HI ARA

Per a enviaments de **més d'un exemplar** o a l'**estranger**, contacta amb nosaltres

Nom	
Cognoms	
NIF	
Adreça	
Població	Codi postal
Telèfon	Mòbil
Correu electrònic	

Reduïda 8€ any ☐ Real 10€ any ☐ Suport 15€ any ☐

Envia aquesta sol·licitud a Acció Catòlica Obrera, C/ Tapioles 10 2n, 08004 Barcelona o escanejant-la per email a acocatalunya@gmail.com

Les dades personals que ens facilites seran incorporades a un fitxer de dades registrat a l'Agència Espanyola de Protecció de Dades, titularitat d'Acció Catòlica Obrera (ACO) i mantingut sota la seva responsabilitat per a enviament d'informació de l'ACO i ús administratiu i estadístic. Pots exercir els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició dirigint-te a l'ACO, C/ Tapioles 10 2n, 08004 Barcelona, o acocatalunya@gmail.com, adjuntant fotocòpia del teu DNI o document identificatiu equivalent.

Si no vols rebre informació de l'ACO, marca la següent casella: ☐

FORMES DE PAGAMENT (tria'n una)

> Domiciliació bancària ☐

Nom del titular	
Adreça del titular	
Banc / Caixa	Localitat
Sucursal Carrer i número	

Feu el favor de pagar els rebuts que Acció Catòlica Obrera presenti al meu compte / llibreta

Signatura titular	Data
-------------------	------

Codi compte

ES

> Xec nominatiu ☐

Xec nominatiu a nom d'Acció Catòlica Obrera

> Ingrés via transferència ☐

Si decideixes fer el teu abonament per transferència envia'ns una còpia de l'operació. Compte: **Triodos Bank ES 75 1491 0001 2920 0698 4526**

Reflexos de llum

«Com a les llegendes, contemplem fascinats els límits del possible» (David Jou).

Sor Isaura Marcos (Los Santos, Salamanca, 1959) és monja clarissa des del 1976 al Reial Monestir de Santa Maria de

Pedralbes de Barcelona. El 2009 va començar un treball fotogràfic dins el monestir que s'ha convertit en la font d'inspiració per a dur a terme els seus treballs, basats en la natura i l'entorn, prescindint de retocs d'imatges, en els quals queden reflectides la seva creativitat i

espontaneïtat i les seves inimaginables possibilitats artístiques. Acaba de publicar a Viena Edicions *En la teva llum* / *En tu luz*, un llibre que aplega seixanta fotografies de sor Isaura i trenta poemes en català i trenta proses poètiques en castellà de David Jou.